

**APLICACIÓ DE L'APRENENTATGE
COOPERATIU EN L'ÀREA D'EDUCACIÓ
FÍSICA COM A MILLORA DE LA
COHESIÓ DE GRUP EN ALUMNES DE
CICLE INICIAL DE PRIMÀRIA.**

“Treball Final de Grau de Mestre
d'Educació Primària.”

ÀLEX RODRÍGUEZ ROSELL

Tutor: Ignasi Arumí

Mestre d'Educació Primària

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

(Universitat de Vic- Universitat Central de Catalunya)

Vic, maig de 2019

ÍNDEX

AGRAÏMENTS.....	4
RESUM.....	5
ABSTRACT.....	6
1- INTRODUCCIÓ.....	7
2- MARC TEÒRIC.....	8
2.1- APRENTATGE COOPERATIU.....	8
2.1.1- INTRODUCCIÓ HISTÒRICA.....	8
2.1.2- CONCEPTUALITZACIÓ DEL TERME.....	9
2.1.3- APLICACIÓ DE L'APRENTATGE COOPERATIU.....	12
2.1.3.1- APLICACIÓ DE L'APRENTATGE COOPERATIU EN EDUCACIÓ FÍSICA.....	15
2.1.4- DIFERÈNCIES I SEMBLANCES ENTRE L'APRENTATGE COOPERATIU I EL JOC COOPERATIU I L'INDIVIDUALISTA.....	19
2.1.5- BENEFICIS I DIFICULTATS DE L'APRENTATGE COOPERATIU.....	20
2.2- COHESIÓ DE GRUP.....	23
2.2.1- CONCEPTUALITZACIÓ DEL TERME.....	23
2.2.2- COM ES TREBALLA LA COHESIÓ DE GRUP.....	24
2.2.3- BENEFICIS I DIFICULTATS DE LA COHESIÓ DE GRUP.....	26
2.2.4 -COHESIÓ DE GRUP I ESPORT.....	27
2.3- RELACIÓ DE L' APRENTATGE COOPERATIU I LA COHESIÓ DE GRUP.....	28
3- JUSTIFICACIÓ, OBJECTIUS I HIPÒTESI.....	30
3.1- JUSTIFICACIÓ.....	30
3.2- OBJECTIUS.....	31
3.3- HIPÒTESI.....	31
4- MÈTODES.....	32
4.1- PARTICIPANTS.....	32
4.2- INTERVENCIÓ.....	34
4.3- INSTRUMENTS.....	36
4.4- DISSENY I PROCEDIMENT.....	38
4.5- ANÀLISI DE LES DADES.....	39
5-RESULTATS.....	41
5.1- GRÀFICS.....	41
5.2- TAULES.....	51
5.3- SOCIOGRAMES.....	54

6- DISCUSSIÓ.....	62
6.1- LÍNIA DE FUTUR.....	68
6.2- LIMITACIONS.....	68
7- CONCLUSIONS	70
8-BIBLIOGRAFIA	72
ANNEX.....	75
1-UNITAT DE PROGRAMACIÓ	76
2-PREGUNTES QÜESTIONARI CESC (CONDUCTA I EXPERIÈNCIA SOCIAL A CLASSE)	88
3-FULL DE RESPOSTES DEL QÜESTIONARI	89

AGRAÏMENTS

En aquest apartat vull agrair a totes aquelles persones que m'han ajudat a poder realitzar aquest treball d'investigació i m'han animat a seguir treballant en els moments més difícils. Moltes gràcies per l'acompanyament i el suport del dia a dia.

Primerament, vull donar les gràcies al meu tutor de la universitat, l'Ignasi, per aconsellar-me, guiar-me i ajudar-me sempre que ha sigut necessari, sobretot en els moments de major d'incertesa on les seves orientacions, coneixements i ànims m'ajudaven i em guiaven per a seguir progressant. Moltes gràcies per tot Ignasi!

També agraeixo tot el suport que m'ha donat en Cristian, tutor de 2n. Cristian, moltes gràcies pels teus consells, la teva disponibilitat per ajudar-me i la llibertat que vas donar-me per a poder investigar dins l'aula.

Dono gràcies a tots els nens i nenes de 2n per la seva col·laboració durant tota la meva intervenció d'aprenentatge cooperatiu, les seves ganes d'aprendre i la il·lusió que mostraven cada dia. Igualment a tot l'equip docent de l'escola on he realitzat la investigació, ja que sense la seva predisposició i col·laboració no hagués estat possible.

Per acabar vull agrair a la meua família i a la meua parella tot el suport que m'han donat tots aquest dies, sense ells hauria estat molt més difícil. Moltes gràcies per animar-me, encoratjar-me, per il·lusionar-me a seguir treballant i ... per creure amb mi!

RESUM

L'aprenentatge cooperatiu és una metodologia educativa basada en el treball en petits grups heterogenis, on els estudiants ajunten forces per a millorar el seu propi aprenentatge i també el de la resta de membres del grup. Entre molts altres beneficis, l'aprenentatge cooperatiu ajuda a millorar la cohesió de grup i les relacions socials entre els alumnes. El present treball té com a objectiu principal conèixer més profundament els conceptes d'aprenentatge cooperatiu i cohesió de grup, així com analitzar la relació d'aquests termes entre ells.

Primerament, he realitzat una investigació teòrica per aprendre i adquirir nous coneixements a partir dels pensaments dels autors de referència sobre el tema a estudiar. Posteriorment, he dut a terme una investigació pràctica utilitzant com a eines de diagnosi un qüestionari preintervenció i un qüestionari postintervenció. Després de realitzar les sis sessions de treball programades amb la metodologia de l'aprenentatge cooperatiu en l'àrea d'educació física, he pogut constatar que la cohesió de grup i les relacions entre els alumnes de segon de primària han millorat i que també han variat els rols socials d'alguns dels infants. Així doncs, tal i com expressen els autors o experts, puc afirmar que l'aprenentatge cooperatiu i la cohesió de grup són dos termes totalment lligats l'un a l'altre i que es retroalimenten mútuament.

Paraules clau: Aprenentatge cooperatiu, cohesió de grup, rols, relacions socials, educació física i segon de primària .

ABSTRACT

The cooperative learning process is an educational methodology based on working in small heterogeneous groups, where students get together to improve their own learning process. Among other benefits, the cooperative learning process helps to improve the group cohesion and the relationship among pupils. The main goal of this project is to learn more about the concepts of cooperative learning and group cohesion as well as analyse the relationship of these terms between them.

First of all, I undertook some theoretical research to learn and acquire new knowledge from the thinking of the renowned authors about the subject to study. Afterwards, I did some practical study, using pre-and post-intervention questionnaires as diagnostic tools. After having done the six programmed working sessions based on the cooperative learning methodology in the area of physical education, I have observed that the group cohesion and the relationship among pupils who are studying second grade of primary education have improved and some of the children's main roles have varied. Therefore, as experts say, I completely agree that cooperative learning and group cohesion are terms completely linked together.

Key words: Cooperative learning, group cohesion, roles, relationships, physical education, second course of primary education.

1- INTRODUCCIÓ

En el meu treball final he volgut investigar si l'aplicació d'una unitat didàctica basada en l'aprenentatge cooperatiu podia repercutir positivament entre les relacions dels alumnes de 2n de primària de l'escola Sant Marc.

Quan ens van informar que havíem d'escollir el tema del treball, vaig tenir clar des d'un inici el tema que volia investigar: la relació entre l'aprenentatge cooperatiu i la cohesió de grup. Mesos abans, a l'assignatura de Didàctica de l'Educació Física vam relacionar aquest model pedagògic amb l'activitat física, fet que em va cridar molt l'atenció, ja que mai n'havia sentit a parlar anteriorment. Vaig pensar que al realitzar aquest treball podria conèixer el tema més profundament i portar-lo a la pràctica personalment.

Primerament, vaig tenir un contacte d'una setmana amb els alumnes que realitzaria la investigació per a poder familiaritzar-me amb ells i conèixer com eren les relacions entre els infants. Després d'aquests set dies vaig poder identificar els rols que tenia cada alumne/a dins la classe i observar qui, possiblement, era el/la líder i qui el/la més rebutjat/da. Un cop coneguda la seva manera de relacionar-se vaig reafirmar-me en que el principal objectiu del meu treball havia de ser millorar aquelles relacions ajudant-me amb l'aprenentatge cooperatiu.

Cal destacar que és un treball elaborat mentre es realitzava la investigació i no després de realitzar-la. Primerament, vaig elaborar el marc teòric per poder aprendre més continguts sobre l'aprenentatge cooperatiu i així poder conèixer el pensament o les informacions de diferents autors experts en aquest tema. Així doncs, disposar de més eines didàctiques per planificar la meua intervenció i a l'hora ajustar-me a les necessitats educatives dels infants.

Posteriorment, va ser necessari planificar i fer un disseny experimental per poder recollir dades i investigar. Al començament de les pràctiques vaig passar un qüestionari als alumnes i vaig fer un ràpid buidatge per planificar les sessions de la unitat organitzant els grups de treball de la manera necessària. Després de tota la intervenció vaig tornar a passar el mateix qüestionari i així poder observar quins canvis hi havia hagut i quines millores s'havien produït.

Per acabar, puc dir que estic molt orgullós del treball que he realitzat, independentment dels resultats obtinguts. Estic segur que l'aprenentatge cooperatiu és una estratègia didàctica que pot ajudar a millorar la relació entre alumnes i pot repercutir positivament en el desenvolupament social dels nens i nenes, deixant de banda l'individualisme i valorant el col·lectiu.

2- MARC TEÒRIC

2.1- APRENTATGE COOPERATIU

2.1.1- INTRODUCCIÓ HISTÒRICA

Al segle XVI a occident, diferents pedagogs i retòrics com Saint Simon, Robert Owen, Carlos Furie o Charles Gide van iniciar la idea de l'aprenentatge cooperatiu. Tots ells compartien la idea d'aprendre entre iguals i la superació d'un mateix a partir de la cooperació.

Joseph Lancaster i Andrew Bell van utilitzar la idea de grups cooperatius per aprendre a Anglaterra al final del segle XVIII. Tot seguit Francis Parker i John Dewey van destacar aquests plantejaments y els van introduir en els projectes pedagògics que estaven realitzant a EE.UU. A més a més J. Dewey va col·laborar en l'elaboració de metodologies científiques per recollir informació sobre els processos cooperatius i les seves funcions. (Maria del Mar Vera, 2009)

En el segle següent, un autor de referència com Francis Parker va obrir una escola a Nova York on s'hi aplicaven les metodologies cooperatives, creant tendència escolar a Amèrica.

Durant tot el segle XX l'aprenentatge cooperatiu es va acabar d'expandir per EEUU. Aquest model pedagògic intenta lluitar contra l'aprenentatge individualista i la memorització on només poden tenir èxit alguns alumnes. L'aprenentatge cooperatiu també va destacar perquè fomentava el respecte entre els alumnes de diferents cultures, la interacció entre nens i nenes i la millora en l'aprenentatge.

A partir dels anys setanta fins a dia d'avui, les investigacions i l'experimentació augmenten constantment de manera considerable i es comença a introduir l'aprenentatge cooperatiu a diferents països com Espanya, Noruega, Anglaterra, Canada, Itàlia... (Maria del Mar Vera, 2009).

2.1.2- CONCEPTUALITZACIÓ DEL TERME.

Són molts els autors que defineixen l'aprenentatge cooperatiu. He escollit algunes d'aquestes definicions que penso que són representatives.

L'aprenentatge cooperatiu és una metodologia educativa basada en el treball en petits grups, normalment heterogenis, on els estudiants ajunten forces per a millorar el seu propi aprenentatge i també el de la resta de membres del grup. (Johnson, Johnson & Holubec, 1999; citats per Velázquez, 2010). Aquests grups són denominats equips de base i són heterogenis en tots els sentits: gènere, motivació, rendiment, etc.

També Johnson i Johnson (1994) citats per Fernández Rio (2016) especifiquen els cinc elements fonamentals que creuen que ha de tenir l'aprenentatge cooperatiu. (1) Interacció cara a cara: els components del grup han d'estar en contacte directe uns amb altres mentre realitzen la tasca (inclús contacte físic en molts moments); (2) Interdependència positiva: la consecució de l'objectiu marcat pel docent o per un estudiant està directament connectada amb la consecució de l'objectiu per la resta d'estudiants del grup, ja que es necessiten uns als altres per aconseguir-ho (no poden guanyar uns i perdre els altres); (3) Responsabilitat individual: cada membre del grup té una responsabilitat directa d'una part del treball global del grup i ha de dur-la a terme pel bé comú; (4) Processament grupal: és imprescindible compartir i discutir tota la informació dins del grup per prendre decisions de manera consensuada entre tots els membres del grup; i (5) Habilitats socials: com a conseqüència de la interacció i de la comunicació existent, els estudiants desenvolupen habilitats socials positives com aprendre a escoltar, respectar torns, animar, a criticar idees i no persones, etc.

Segons Gillies (2006), l'aprenentatge cooperatiu es considerat com una important estratègia d'ensenyament-aprenentatge que promou èxits a nivell acadèmic, social, afectiu i de motivació en tots els alumnes, incloent aquells que tenen necessitats educatives especials.

Pujolàs (2009) entén l'aprenentatge cooperatiu com l'ús didàctic de petits grups heterogenis (en rendiment i capacitat) que assegurin la participació igualitària (tots els alumnes han de tenir les mateixes oportunitats) fins les seves màximes possibilitats i aprenguin a treballar en equip. És a dir, amb l'aprenentatge cooperatiu les aules es converteixen en petites comunitats formades per equips d'aprenentatge, els alumnes comparteixen objectius, interessant-se els uns pels altres i ajudant-se mútuament. A més d'aprendre els continguts escolars, l' aprendre a treballar en equip es converteix

en un altre contingut a aprendre. I no només a treballar en equip sinó a treballar en equip de forma cooperativa. Els membres d'aquests equips tenen una doble responsabilitat: aprendre individualment i ajudar a que aprenguin els companys.

Autors com (Kagan, 1994; Moruno, Sánchez, i Zariquiey, 2011; Moya i Zariquiey, 2008; Citats per Pujolàs, 2009) creuen que un bon aprenentatge cooperatiu necessita poder garantir dos elements més: la participació equitativa i la igualtat d'oportunitats d'èxit. Aquests dos elements són molt importants i imprescindibles en l'aprenentatge dels infants, així doncs, els docents els han de tenir en compte a l'hora de dissenyar les seves classes. Perquè tothom pugui participar de manera equitativa, els docents tenen un paper molt important. Han de saber intervenir quan és necessari amb un rol activador i promotor del procés d'ensenyament-aprenentatge

Kagan (1994) afirma que utilitzant la metodologia de l'aprenentatge cooperatiu els alumnes poden aprendre interactuant amb els seus companys o amb el propi contingut que han d'aprendre, és a dir, tenint un paper actiu dins l'aula.

Fernández-Río (2014) defineix l'aprenentatge cooperatiu com un model pedagògic on els estudiants aprenen com, de i per altres estudiants a través d'un plantejament ensenyament-aprenentatge que facilita i potencia aquesta interacció i interdependència positiva: docent i estudiant actuen com coaprenents.

Les tècniques per aplicar l'aprenentatge cooperatiu, segons el mateix autor Fernández-Río (2018) poden ser:

- Proposar activitats que necessitin habilitats i capacitats diferents: són activitats que requereixen moltes accions per part dels alumnes i han d'utilitzar moltes capacitats diferents. D'aquesta manera és més fàcil que els estudiants siguin competents per realitzar alguna d'aquestes accions.
- Plantejar activitats obertes: són activitats amb varies respostes que s'adapten així a les diferents característiques dels alumnes i maximitzant les seves possibilitats.
- Utilitzar materials variats: l'ús de materials ha de ser variat i farà que tots els estudiants puguin trobar el material més adequat per a treballar i així tenir èxit.
- Incloure continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals: treballant els tres tipus de continguts tots els alumnes poden ser protagonistes en algunes de les tasques i tenir èxit.
- Avaluar amb flexibilitat: Ha de ser una avaluació formativa que s'adapti a tots les característiques dels alumnes, utilitzant diferents estratègies d'avaluació

(auto-avaluació, co-avaluació, rúbriques, graelles ...) maximitzant totes les possibilitats dels alumnes.

Així mateix Fernández-Rio en l'article "Participación equitativa e igualdad de oportunidades de éxito: Sexto sentido y séptimo elementos básicos del aprendizaje cooperativo." (2018), anomena les estratègies més recomanables per aconseguir una participació equitativa dins dels grups cooperatius, són:

- Definir amb claredat els torns de participació: El docent ha de marcar un temps mínim de participació. D'aquesta manera cap alumne participarà excessivament per sobre d'un altre.
- Determinar rols rotatoris dins del grup: S'han d'utilitzar diferents rols com el d'encarregat de material, observador, mediador... Aquests han de ser rotatoris perquè tothom els pugui anar experimentant tots.
- Dividir les tasques perquè siguin realitzades per varies persones: les tasques que encomana el docent han de tenir varies parts, ja que així una sola persona no podrà realitzar-les totes. Aquest aspecte facilitarà que els alumnes facin aportacions i participin.
- Reservar moments de treball individual en l'activitat grupal: el professor/a ha d'organitzar les tasques de manera que cada estudiant tingui una estona de treball individual, aportant el seu treball al grup i enfortint la seva responsabilitat individual.
- Introduir el rol de moderador en el funcionament intern dels grups: cal establir el rol de moderador perquè pugui assegurar que es tenen en compte les diferents opinions. Com la resta de rols també és rotatiu.
- Reduir el nombre d'integrants als grups: Per aprendre a treballar cooperativament és important que els grups siguin d'uns 2, 3 o 4 alumnes com a màxim.

La igualtat d'oportunitats d'èxit es produeix quan els estudiants d'un grup cooperatiu compareixen un objectiu i el docent els garanteix possibilitats d'èxit. Per poder aconseguir-ho s'ha d'escollir la millor metodologia i utilitzar les tècniques necessàries i adequades. Pujolàs (2008) ens diu que tots els alumnes podran tenir èxit si s'exigeix el màxim de cadascun d'ells tenint en compte les seves característiques i no aplicant una regla global.

2.1.3- APLICACIÓ DE L'APRENTATGE COOPERATIU

Segons Slavin (1999) en tots els mètodes o estratègies que s'utilitzen per treballar l'aprenentatge cooperatiu els alumnes han de treballar junts per poder assolir l'objectiu proposat i aprendre, sent responsables de que tots els membres del grup aprenguin. També destaca que l'èxit grupal només s'aconsegueix si tots els nens i nenes aprenen o adquireixen els coneixements treballats. L'autor pensa que l'objectiu primordial d'aquest model pedagògic no és fer alguna cosa en equip, sinó aprendre alguna cosa com a equip.

Hi ha tres elements centrals que comparteixen totes les metodologies per treballar l'aprenentatge cooperatiu:

- **Recompenses d'equip:** els equips poden obtenir diferents recompenses si aconsegueixen assolir o superar diferents criteris d'avaluació. Els equips no poden competir entre ells per aconseguir aquestes recompenses, ja que tothom les pot obtenir.
- **Responsabilitat individual:** aquest element fa treballar als alumnes de manera individual per ajudar i col·laborar amb el grup i assegurar que tothom està aprenent.
- **Mateixes possibilitats d'èxit per a tothom:** independentment del nivell dels alumnes han de donar el millor d'ells mateixos i es valorarà les diferents aportacions de cada infant.

Destaca cinc mètodes d'ensenyament de l'aprenentatge cooperatiu que s'han desenvolupat i investigat de manera molt àmplia. Podem dividir-los en dos grups. Primerament n'hi ha tres que es poden adaptar pràcticament a tots els graus i matèries, són: "Trabajo en equipo-Logro individual" (TELI), "Torneos de juegos por equipos" (TJE) i el "Rompecabezas". En canvi, la "Lectura y escritura integrada cooperativa" (LEIC) i la "Enseñanza acelerada por equipos" (EAE), són metodologies per treballar en un determinat curs o matèries específiques com la lectura, la escriptura i les matemàtiques. Aquests 5 mètodes inclouen els tres elements essencials anteriorment esmentats.

- **1-"Trabajo en equipo-logro individual" (TELI):** Els alumnes estan organitzats en grups de quatre alumnes totalment heterogenis, diferents sexes, nivells i ètnies. El professor presenta i proposa una activitat als seus alumnes que, mitjançant la cooperació, treballaran fins que tots els membres del grup

dominin el tema. A continuació hauran de respondre uns petits qüestionaris individuals sense poder ajudar-se. Es comparen els coneixements previs i el qüestionari i cada alumne obtindrà uns punts. Aquests se sumaran i els grups els podran fer servir per obtenir recompenses. La principal idea d'aquest mètode es que els alumnes estiguin molt motivats i s'animin entre ells i s'ajudin a dominar les habilitats que presenta el docent. Han d'encoratjar als seus companys perquè donin el millor de si i poder obtenir recompenses i veure l'aprenentatge com una cosa positiva i enriquidora per a un mateix.

- **“Torneos de juegos por equipos” (TJE):** Va ser desenvolupat per DeVries i Keith Edwards i va ser el primer mètode d'aprenentatge cooperatiu realitzat en la Universitat Johns Hopkins. Es basa en les mateixes presentacions i treballs grupals que el “TELI”. En aquest cas en comptes de qüestionaris finals hi ha uns tornejos setmanals, on els alumnes participen amb altres membres de grups per poder aconseguir punts. En diferents taules es troben alumnes de diferents grups amb un nivell acadèmic similar i fan el torneig. El que més bé ho faci obtindrà 60 punts pel seu equip, independent de la taula que sigui, així tothom té les mateixes possibilitats d'èxit.
- **“Rompecabezas”:** Els alumnes estan organitzats en grups d'uns quatre alumnes i treballen sobre un mateix tema. Cada membre del grup es farà expert en una part del tema i ho explicarà a la resta de membres del grup. Així doncs cada alumne té èxit amb un tema i pot ajudar als seus companys a aprendre.
- **“Enseñanza acelerada por equipos” (EAE):** Segons Slavin, Leavey i Madden (1968) hi ha una organització heterogènia i és una metodologia dissenyada per a treballar les matemàtiques, combinant l'aprenentatge cooperatiu i l'individualista.
- **“Lectura y escritura integrada cooperativa” (LEIC) :** Stevens i Slavin (1986) determinen la LEIC com una metodologia dedicada a ensenyar lectura i escriptura en etapes d'educació primària. Els alumnes s'agrupen per parelles o grups de nivells diferents, llegeixen un a l'altre, fan prediccions dels finals, resumeixen i practiquen l'ortografia. Es van aconseguir recompenses a mesura que van assolint objectius i continguts.

Segons Slavin (1999) també existeixen altres metodologies com la investigació grupal desenvolupada per Shlomo i Yael Sharan (1992). Els alumnes utilitzen qüestionaris cooperatius, la discussió grupal i la planificació. Organitzats en grups de 2-6 components preparen un tema i l'expliquen a la resta de companys perquè puguin aprendre'l. Johnson i Johnson al 1987 van desenvolupar el model d'aprendre junts on

en grups de 4 o 5, els alumnes havien de realitzar treballs per rebre recompenses i on es valorava el treball grupal.

Cal destacar el programa AC/CA (Aprendre a cooperar/ Cooperar per aprendre) coordinat per Pere Pujolàs i José Ramon Lago. Va sorgir a partir d'un altre projecte anomenat "Programa Didàctic inclusiu per atendre a l'aula els alumnes amb necessitats educatives diverses". Tal com indica el seu nom, és un programa que destaca la gran repercussió positiva que pot tenir l'aprenentatge cooperatiu dins l'aula desenvolupant nous processos i capacitats en els alumnes. Per altra banda, també vetlla perquè els alumnes puguin adquirir noves habilitats que els ajudin a treballar cooperativament entre iguals. Pujolàs (2008) esmenta que aquest programa pretén crear un clima d'aula idoni per aprendre, fomentant la interacció entre nens i nenes, augmentant l'èxit de tots els alumnes.

Pujolàs (2008) esmenta que hi han 3 àmbits d'intervenció totalment lligats entre ells (figura 1), ja que l'actuació en qualsevol d'aquests àmbits suposa una ajuda a la creació de les condicions necessàries per millorar en els àmbits restants. Vilarrasa (2014) amplia l'aportació de Pujolàs aportant que és important treballar de manera continuada i simultània en els tres àmbits, sempre recordant que cap àmbit no pot substituir-ne a cap altre, és a dir, no són cronològics. Els tres àmbits esmentats són:

- A) Actuacions encaminades a cohesionar el grup classe, preparar-lo per treballar en equip i cooperativament, convertint-lo en una petita comunitat d'aprenentatge. El mateix autor ens diu que és necessari crear entre els alumnes un increment de la consciència de grup, adoptant una actitud cooperativa entre ells.

- B) Actuacions encaminades a utilitzar el treball en equip per ensenyar i aprendre, (treball en equip com a recurs). L'objectiu d'aquest àmbit és que els infants aprenguin els continguts a treballar respectant als companys i ajudant-se, per tant, cooperant.

C) Actuacions encaminades a ensenyar a treballar en equip, (treballar en equip com a contingut). Treballant en aquest àmbit es fomenta el desenvolupament de les competències clau utilitzant el treball en equip com a contingut.

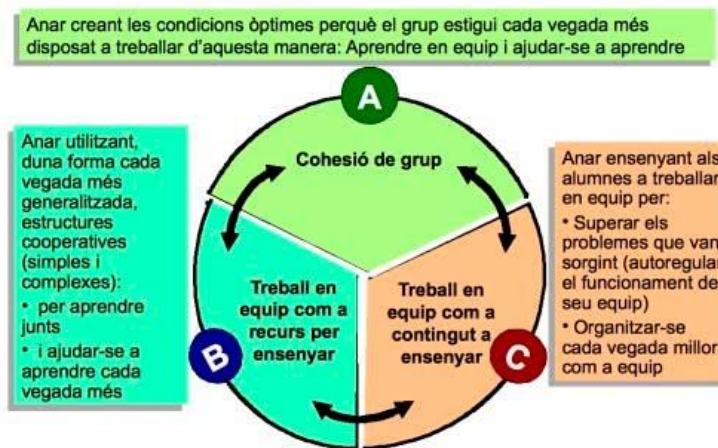

Figura 1. Àmbits d'Intervenció del programa AC/CA.

Els autors del programa AC/CA proposen i faciliten una sèrie d'activitats i dinàmiques per als docents i així per a poder intervenir a cada àmbit de manera progressiva afavorint l'aprenentatge cooperatiu dins l'aula.

2.1.3.1- APLICACIÓ DE L'APRENTATGE COOPERATIU EN EDUCACIÓ FÍSICA

L'aplicació de l'aprenentatge cooperatiu en l'educació física és molt recent. Tot i que segons Velázquez (2015) podem trobar alguns estudis previs al segle XXI de Stanne, Johnson & Johnson, 1999; Strach, (1996).

Grineski (1993) va analitzar i afirmar que l'aprenentatge cooperatiu pot millorar la condició física dels alumnes d'infantil i primària i també les seves interaccions socials. També va comprovar les possibilitats d'èxit per part dels alumnes.

Al 1997, Smith, Markley i Goc Kart, van realitzar una intervenció d'aprenentatge cooperatiu amb alumnes de 3r de primària durant sis setmanes per veure com millorava la interacció entre ells i els seus rols socials.

Les primeres investigacions orientades a avaluar la eficàcia de l'aprenentatge cooperatiu es van centrar en àrees amb un alt component cognitiu, com poden ser llengua, ciències, matemàtiques (DeVries i Slavin, 1976, Johnson, Maruyama, Nelson i Skon 1981) citats per Velázquez (2015) i només a finals del segle XX i a principis del segle XXI es comencen a publicar-se alguns estudis realitzats en l'àrea d'educació física.

Velázquez (2012) senyala que la introducció de l'aprenentatge cooperatiu en l'educació física té com a punt de partida la Teoria de la cooperació i la competició .

Actualment, l'aprenentatge cooperatiu és un dels vuit principals models d'ensenyament de l'educació física. Metzler (2005) citat per Fernández-Rio (2016) ens diu que els set models restants són: instrucció directa, sistema d'ensenyament personalitzat, educació esportiva, ensenyança entre iguals, ensenyança mitjançant preguntes, ensenyança comprensiva de l'esport i ensenyança de la responsabilitat social i personal.

Dyson (2010), dóna molta importància a l'evolució progressiva que ha de tenir el treball cooperatiu en l'educació física. Esmenta que primer s'ha de començar a treballar cooperativament per parelles, després en grups de tres, per acabar finalment treballant en grups de 4-5 alumnes. Tal com diu Johnson i Johnson (1999), el nombre de membres d'un grup heterogeni cooperatiu ha de ser de 3-5 alumnes. D'aquesta manera s'aprofita al màxim la interacció entre ells i s'intenta maximitzar l'aprenentatge de tots.

En les classes d'educació física cada cop més s'utilitza la hibridació de models pedagògics. Es combinen aquells models que es complementen a la perfecció, centrats en el procés d'aprenentatge dels infants i no en el que fa el docent. Segons Fernández-Rio (2016), Lave i Wenger (1991) consideren que aprendre no només es basa en rebre uns continguts determinats, sinó que s'ha de connectar amb altres éssers vius, continguts, coneixements i el mateix entorn. Pekins (1999) citat per Fernández-Rio (2016) complementa aquesta teoria afirmant que els alumnes necessiten tenir un paper actiu, social i creatiu.

A dia d'avui també podem trobar el model d'aprenentatge cooperatiu combinat amb quatre models pedagògics més (Fernández Rio, 2016): model de l'educació esportiva, model de comprensiu d'iniciació esportiva, model de responsabilitat personal i social.

- **Aprenentatge cooperatiu + Educació esportiva:** Fernández-Rio (2016) afirma que autors com Hooper (2003), Fernández-Rio i Giménez (2008) pensen que les fases d'iniciació esportiva són cooperatives, ja que els contextos cooperatius ajuden als nens i nenes a practicar i integrar noves habilitats, aprendre a recepcionar el mòbil (objecte utilitzat per a desenvolupar l'activitat), dominar-lo i jugar-lo. L'educació esportiva té set elements fonamentals; (1) Afiliació: els alumnes treballen en els mateixos petits grups almenys tota una unitat didàctica . (2) Rols: els alumnes durant les sessions realitzaran diferents

rols adquirint responsabilitats i importància dins al grup. (3) Festivitat: el treball que realitzen els alumnes ha de ser en un espai que tingui un clima un bon clima d'aula, atractiu i motivant pels alumnes. (4) Competició formal: s'estableix un programa de competicions organitzat pels mateixos alumnes per poder experimentar (partits amistosos, tornejos...). (5) Temporada: es planteja una temporada per a tots els equips respectant les fases de pretemporada, temporada i post-temporada. (6) Esdeveniment final: es celebra el final de la temporada amb un bon ambient festiu i reconeixent els millors moments. (7) Registre: en totes les sessions a més d'anotar els resultats, els alumnes també hauran de registrar i escriure com han anat els aspectes actitudinals com la cooperació, l'esportivitat, el respecte...

Així doncs, aquests dos models tenen en comú el treball per grups petits on els estudiants s'ajuden per aconseguir un objectiu d'aprenentatge. També l'afiliació, ja que aquests grups treballen força temps junts aconseguint que els alumnes tinguin una interacció cara a cara i es creï un sentiment d'afiliació entre ells. Per últim, també comparteixen la utilització de rols, ja que en l'aprenentatge cooperatiu els alumnes també realitzen i desenvolupen diferents rols dins el grup.

- **Aprenentatge cooperatiu + Model comprensiu d'iniciació esportiva:** Tenint en compte les idees de Thorpe, Bunker i Almond (1986) citats per Fernández-Rio (2016), es poden identificar els 5 elements principals del model comprensiu. (1) Representació del joc, es representen els elements fonamentals de l'esport (jugador, normes, materials, espais...) facilitant així la comprensió per part dels estudiants. (2) Exageració del joc, es modifiquen elements estructurals de l'esport per ressaltar o destacar algun aspecte tàctic o tècnic i fer més fàcil la seva integració als infants. (3) Transferència entre esports, aprofitant la classificació dels esports en funció les seves característiques tàctiques, es treballa d'una manera determinada per poder conèixer els principis tàctics que comparteixen tots els esports d'una mateixa categoria. (4) Complexitat tàctica creixent, a mesura que avancen les sessions el grau de dificultat en els esports augmenta. (5) Avaluació autèntica, s'ha de basar en la pràctica de l'esport que s'ha volgut ensenyar.

Basant-nos en les idees d'autors com Casey i Dyson (2009), Griffin i Hastie (2004) citats en l'article "Modelo Pedagógico para Educación Física" de Fernández-Rio (2016), podem dir que aquest dos models tenen diferents punts en comú. Primerament, centren el procés d'ensenyament-aprenentatge en l'alumne i aquest aprenentatge té lloc en un context participatiu. Els nens i

nenes treballen en grups d'aprenentatge i depenen uns dels altres per aconseguir assolir l'objectiu, així doncs, el docent dóna molta responsabilitat als seus alumnes. En tots dos models les activitats d'aprenentatge són reals, és a dir, estan dins un context verdader i no separat de la realitat. Els alumnes en tot moment estan interactuant i prenent decisions, fet que permet desenvolupar i millorar a nivell cognitiu, social i físic.

Fernández-Rio (2009) planteja tres elements que fan possible la connexió entre aquests dos models pedagògics. El primer element que destaca l'autor és l'aprenentatge a través de claus o eines dels components crítics de la pràctica perquè siguin recordats millor per part de l'alumnat. També es basa en el desenvolupament del pensament crític, pensament que utilitzen quan s'han de prendre decisions. El tercer element que destaca és l'existència de preguntes i respostes per poder reflexionar, resoldre dubtes i entendre allò més essencial.

- **Aprenentatge cooperatiu + Model de responsabilitat social i personal:** Segons Fernández-Rio (2016), Hellison (1995, 2003, 2005) considera que la combinació d'aquests dos models permeten treballar l'activitat física per aprendre habilitats i valors de la vida, millorant el nivell de responsabilitat personal i social dels infants.

Hi ha cinc elements que els alumnes han de superar i treballar en les sessions. (1) Respecte: han de respectar els drets dels seus companys i entendre els diferents ritmes d'aprenentatge. (2) Participació i esforç: han de canviar aquelles actituds negatives, han d'estar motivats i participatius tenint en compte que si fallen en alguna cosa no passa res, estan aprenent. (3) Els nens i nenes han d'assumir responsabilitats, prendre decisions i treballar en funció de les seves necessitats i no en els interessos. (4) Ajudar als altres: s'ha d'entendre que cada company és diferent i té unes necessitats o dificultats diferents, així doncs, si es possible s'han d'ajudar als altres. (5) Transferència: els nens i nenes han de saber transmetre aquests valors treballats dins l'aula al seu entorn i context.

Fernández-Rio (2009) pensa que el model de responsabilitat social i personal es pot combinar amb l'aprenentatge cooperatiu per facilitar als mestres a desenvolupar tots aquests elements entre els alumnes.

2.1.4- DIFERÈNCIES I SEMBLANCES ENTRE L'APRENTATGE COOPERATIU I EL JOC COOPERATIU I L'INDIVIDUALISTA .

El joc cooperatiu i l'aprenentatge cooperatiu no poden ser sinònims segons Velázquez (2004), ja que defineix l'aprenentatge cooperatiu com una activitat lúdica en la qual no existeix oposició entre les accions dels participants, sinó que, tots ajunten forces per assolir un o varis objectius. Per altra banda, l'autor ens diu que podem trobar algunes semblances entre aprenentatge cooperatiu i joc cooperatiu. La principal és que existeix una interdependència positiva per aconseguir la meta. També és molt probable que, durant la pràctica motriu es manifestin conductes mútues d'ànim i d'ajuda entre els jugadors. A més, aquests posaran en pràctica les seves habilitats socials a l'hora d'afrontar els problemes que sorgeixen durant el joc i aconseguir arribar a un acord que els permetin resoldre'ls.

No obstant, Velázquez (2012) planteja algunes diferències entre el joc cooperatiu i l'aprenentatge cooperatiu, que podríem sintetitzar en aquesta taula:

APRENTATGE COOPERATIU	JOC COOPERATIU
És una metodologia.	És una activitat puntual.
Busca l'aprenentatge dels participants.	Busca la diversió dels participants.
L'autoavaluació és grupal i essencial.	L'autoavaluació grupal és aconsellable.
La responsabilitat individual és ineludible.	La responsabilitat només és grupal.
Existeix la competició intergrupals.	No contempla l'oportunitat entre les accions dels participants.

(Elaboració pròpia. Comparació de l'aprenentatge cooperatiu amb el joc cooperatiu segons Velázquez 2012)

Johnson i Johnson (1997) van realitzar una investigació comparant l'aprenentatge cooperatiu amb l'individualista i el competitiu. Es destaca que:

- En l'aprenentatge cooperatiu hi ha un major rendiment i raonament per part dels infants.
- Les relacions interpersonals estan més reforçades i el compromís i la preocupació es desenvolupa més amb les estructures cooperatives.
- S'ignora l'egocentrisme i els alumnes tenen una visió més global tenint en compte als seus companys. En el cas de l'aprenentatge individualista això no succeeix.

- En l'aprenentatge cooperatiu es coopera per solucionar un problema i es valoren els diferents punts de vista de tothom.
- En l'aprenentatge cooperatiu tots els alumnes tenen èxit i això millora l'autoestima dels infants. En l'aprenentatge competitiu o individualista només tenen èxit aquells que són molt bons en una tasca.
- Quan s'aconsegueix un èxit comú produeix un augment de les competències socials i de la salut psicològica en general.

2.1.5- BENEFICIS I DIFICULTATS DE L'APRENTATGE COOPERATIU

L'aprenentatge cooperatiu no només afavoreix la consecució d'objectius acadèmics en diferents àrees i nivells educatius (Byra, 2006; Johnson & Johnson & Stanne, 2006) sinó que també promou objectius de l'àmbit afectiu i social (Gillies & Boyle, 2010; Pujolàs, 2008).

Fathman i Kessler (1993) creuen que l'aprenentatge cooperatiu permet organitzar l'aula de manera efectiva i així contribuir a un millor coneixement dels conceptes, millorar la capacitat de resolució de problemes i les habilitats comunicatives i lingüístiques.

Velázquez (2012) ens diu que hi ha investigacions de Ghaith, Shaaban & Harkous, (2007) que demostren l'eficàcia d'aquesta metodologia per afavorir les relacions interpersonals positives entre l'alumnat creant un clima d'aula excel·lent. També promou la inclusió de l'alumnat amb discapacitats (Piercy, Wilton & Townsen, 2002), la coeducació (Petersen, Johnson & Johnson, 1991) o la inclusió de minories ètniques (Diaz Aguado & Baraja, 1993; Oortwin, Boekaerts, Vedder & Fortuin, 2008) citats per Velázquez (2012). També hi ha altres estudis que relacionen l'aprenentatge cooperatiu amb un augment de la motivació cap a l'àrea estudiada i amb una millora de l'autoconcepte dels estudiants.

Cal destacar que l'aprenentatge cooperatiu ajuda i ofereix possibilitats d'interacció cooperativa a aquells alumnes de diferents grups ètnics rebutjats i així millorar les relacions intragrupals. A més a més, aquest model pedagògic repercuteix positivament en l'autoestima dels alumnes, ja que treballen pensant que són persones valuoses i importants. D'aquesta manera, la confiança augmenta i prenen decisions amb rigor, sent feliços i productius.

Pujolàs (2008) es basa en estudis de diferents autors com Johnson i Johnson, Parrilla, Coll i Holubec per destacar els principals avantatges de l'aprenentatge cooperatiu. Destaca els següents:

- Tots els alumnes independentment de les seves capacitats es veuen més afavorits per aprendre conceptes.
- La productivitat i el rendiment dels infants incrementa.
- Millora les relacions entre companys i els alumnes amb els docents.
- Les diferències entre alumnes són acceptades i es respecten.

Curto (2009) creu que l'aprenentatge cooperatiu proporciona millores respecte la relació de l'alumnat amb la resta de companys. Ens diu que:

- Els infants augmenten la interacció entre sí.
- Les oportunitats d'ajudar als companys de classe també augmenten i això produeix que les habilitats i actituds siguin més positives en les relacions socials.
- La comunicació dins el grup s'incrementa, el mateix amb la interdependència i l'autonomia.
- Inclusió intercultural: les diferents cultures presents entre els alumnes, són valorades positivament i afavoreixen la diversitat d'opinions.
- Actitud positiva: els nens i nenes treballen amb un comportament més positiu i de manera més solidària.

El mateix autor ressalta que l'aprenentatge cooperatiu també aporta avantatges individuals a part dels grupals:

- L'ansietat disminueix: quan un alumne treballa cooperativament i té el suport dels seus companys perd l'ansietat que podria assolir si ho fes de manera individual.
- L'autoestima i l'autoconfiança augmenten: utilitzant aquesta metodologia, tots els infants aconsegueixen tenir èxit i reben el suport dels seus companys, augmentant així la seguretat amb un mateix.
- La motivació i el rendiment personal també augmenten: la cooperació i el diàleg positiu amb el grup augmenta l'esforç de tots els alumnes.
- Millora de la implicació i del compromís d'aprenentatge.
- Millora de l'autonomia: tots els aspectes anteriorment esmentats provoquen un augment de l'autonomia de l'alumnat.

Per altra banda, l'aprenentatge cooperatiu també presenta perills o dificultats. Per exemple, quan un docent encomana una tasca a un grup cooperatiu i només han d'entregar un informe, existeix la possibilitat que realitzin tota la feina els alumnes considerats líders i els alumnes menys hàbils no realitzin cap tasca i siguin ignorats. Segons Slavin (1983), aquest problema es pot anomenar dispersió de responsabilitat. L'autor presenta dues solucions al respecte, proposa que cada membre del grup sigui

responsable d'una part única de la feina col·lectiva, com per exemple amb les dinàmiques “ Rompecabezas i Investigación grupal” entre altres. Tot i que llavors existeix la possibilitat que els alumnes es formin molt sobre un aspecte i no aprenguin de la resta. Slavin, també destaca les recompenses grupals en els qüestionaris individuals, així tots els membres del grup s'asseguren que els seus companys aprenguin.

En l'aprenentatge cooperatiu els alumnes que són absentistes també es veuen penalitzats ja que l'èxit grupal només s'aconsegueix si tots els membres del grup l'aconsegueixen individualment. Slavin (1983) proposa dividir la puntuació de l'equip per la quantitat de membres presents per no penalitzar a cap grup. També aconsella no posar a més d'un alumne absentista en un mateix grup.

Un altre problema que presenta aquesta metodologia és que hi ha alumnes estan acostumats a treballar sols amb el seu propi ritme d'aprenentatge. Quan treballen cooperativament no saben adaptar-se al temps o a les necessitats dels seus companys, ja que volen acabar ràpid per entregar la feina.

Velázquez (2010) exposa diferents fets pels quals l'aprenentatge cooperatiu no és dominant en les classes d'educació física:

- Creences falses entre docents.
- Falta de formació entre el professorat. Els docents d'avui en dia tenen poca informació sobre les metodologies cooperatives i només tenen coneixement d'algunes de les seves tècniques.
- Falta de recursos bibliogràfics.
- Dificultats inicials quan s'han de posar en pràctica les tècniques d'aprenentatge cooperatiu. Si no s'utilitzen les tècniques de manera correcte, els alumnes poden tenir conductes no positives i l'aprenentatge cooperatiu és considerat com a ineficaç per part dels docents.

Pujolàs (2008) també destaca tres elements que dificulten l'aplicació de l'aprenentatge cooperatiu dins les aules dels centres educatius:

- Dificultats per realitzar canvis entre els docents i sortir dels models d'ensenyament tradicionals.
- Manca de recursos pedagògics entre el professorat i d'alternatives efectives per realitzar sessions i classes innovadores.
- Falta de referents que ajudin i guiïn als docents a l'hora d'aplicar l'aprenentatge cooperatiu.

2.2- COHESIÓ DE GRUP

2.2.1- CONCEPTUALITZACIÓ DEL TERME

Lewin (1939) considera que la cohesió de grup són les forces que existeixen entre els membres d'un grup per mantenir-se units. Festinger (1976) citat per Maria del Mar (2006) complementa la definició de Lewin i ens diu que la cohesió de grup és el resultat de totes les forces que actuen sobre els membres d'un grup fent que aquests no l'abandonin. Així doncs, tots els factors que motiven a una persona a seguir dins d'un grup, creant un sentiment d'adhesió cap a la resta de companys/es.

Barrasa i Gil (2004) citats per López, A i Frutos,H (2011) consideren la cohesió de grup com un procés imprescindible i clau en el desenvolupament dels equips cooperatius. Els mateixos autors també citen a Beal, Cohen Burke i McLendon (2003) i Chang i Bordia (2001) que exposen que el terme cohesió grupal ha evolucionat amb el pas del temps, deixant de ser un concepte simple i convertint-se en un terme multidimensional i dinàmic.

Besalú i Vila (2005) entenen la cohesió de grup com un projecte comú i col·lectiu on s'hi impliquen valors i actituds compartides a més a més dels elements que puguin ser reconeguts pel grup de persones que formen part d'aquest projecte.

Cal destacar la definició que fan Carron, Brawley i Widmeyer citats per López, A i Frutos,H (2011) sobre la cohesió de grup:

- *“Un proceso dinámico que se refleja en la tendencia del grupo a mantenerse y permanecer unido en la búsqueda de sus objetivos instrumentales y/o para la satisfacción de las necesidades afectivas de los miembros”. (Carron, Brawley y Widmeyer, 1998, p.218)*

Segons Carron, Colman, Wheeler i Stevens (2002) citats per Aurelio Olmedilla (2011) en l'article "Cohesión y cooperación en equipos deportivos" la cohesió és un procés dinàmic que fa que un grup no es separi i es mantingui unit amb la finalitat d'aconseguir un objectiu per satisfer unes necessitats grupals.

Maria del Mar Duran (2006) considera que la cohesió és el nivell amb el qual un grup comparteix uns objectius i n'accepta tots els seus membres sense discriminar o rebutjar a ningú.

Així doncs, tenint en compte les definicions anteriors, podem entendre la cohesió de grup com un element que permet als membres d'un grup, confegir progressivament un pensament grupal i una consciència de grup. Això permet desenvolupar valors fonamentals com la cooperació, el diàleg, la solidaritat, el respecte i l'empatia. A més a més fomenta el creixement personal de cada participant del grup.

2.2.2- COM ES TREBALLA LA COHESIÓ DE GRUP.

Si volem més cohesió social i una actitud responsable i participativa de les noies i els nois envers la comunitat escolar i l'àmbit local cal, entre d'altres, la conscienciació de la pertinença social i comunitària, el coneixement dels valors en què es fonamenta la societat democràtica i el dels drets humans, el respecte per la diversitat, el desenvolupament d'habilitats socials, el funcionament participatiu de la institució escolar, el treball en equip, l'ús del diàleg en la resolució de conflictes, el plantejament crític dels hàbits de consum i dels estils de vida i el desenvolupament de projectes en comú" (DOGC, 2009, p.26).

Valverde (2001), citat per López, A. i Frutos, H. (2011) proposa una sèrie d'elements o estratègies que ens permeten o ajuden a aconseguir la cohesió de grup:

- Alta freqüència d'interaccions.
- Naturalesa de l'entorn natural.
- Exclusivitat de pertànyer a un grup.
- Homogeneïtat del grup.
- Maduresa del grup.
- Claredat dels objectius del grup.
- Èxit que obté el grup.

Una de les millors maneres de fomentar i treballar la cohesió de grup dins l'aula és utilitzant les dinàmiques de grup. Segons Adame (2009) citat per Pujolàs (2011), les dinàmiques de grup permeten treballar la comunicació entre alumnes d'un grup, la participació, la empatia, la acceptació i la tolerància. Així doncs, a partir d'aquestes dinàmiques es poden millorar les relacions grupals i la seva cohesió, així com el desenvolupament personal.

En el llibre " Nueve ideas clave aprendizaje cooperativo" de Pujolàs (2008), l'autor defineix aquestes dinàmiques de grup com un conjunt d'operacions i elements que

actuen com a “forces” que provoquen en els alumnes un determinat efecte segons les necessitats d'un moment donat en un grup determinat.

Per tant, podem dir que les dinàmiques de grup són un recurs pedagògic pel docent a l'hora de millorar la cohesió de grup i les relacions socials dels infants. Les finalitats de les dinàmiques de grup no només són lúdiques on els alumnes gaudeixen jugant, sinó que també tenen finalitats educatives, per exemple la millora de relacions entre el grup classe creant vincles de confiança i la cooperació a l'hora de prendre alguna decisió important.

Pujolàs (2008), aporta una classificació de dinàmiques, estructures i tècniques de grup per poder millorar la cohesió de grup entre els alumnes:

- Dinàmiques de grup per a la interacció i la coneixença mútua.
Exemples: la pilota, l'entrevista, el blanc i la diana, la maleta, cercles d'amics i pàgines grogues.
- Dinàmiques per fomentar la participació i el consens.
Exemples: el grup nominal i les dues columnes.
- Dinàmiques de grup per motivar a treballar en equip.
Exemples: L'equip d'en Manel, el joc de la NASA,
- Estructures cooperatives.
Exemples: 1-2-4, llapis al mig, el número, parada de tres minuts entre d'altres.
- Tècniques cooperatives:
Exemples: TAI, trencaclosques, tutories entre iguals i TGT.

El mateix autor ens diu que és molt important treballar aquesta cohesió abans de treballar amb grups, durant el treball i després de fer-ho, ja que aquesta cohesió entre grups també afavorirà el clima d'aula.

Finalment, Sol (2007) anomena un conjunt d'elements per a poder comprovar i analitzar si hi ha existència de cohesió de grup dins un grup cooperatiu :

- Atracció d'un alumne cap al seu grup de treball i la resistència que oposa per abandonar-lo.
- Anàlisi dels punts en comú entre els membres del grup, l'atracció i la preocupació que mostren entre ells i el grau de respecte que es tenen.
- Motivació i encoratjament que mostren quan realitzen activitats grupals.
- Esforç individual per assolir els objectius comuns del grup.

2.2.3- BENEFICIS I DIFICULTATS DE LA COHESIÓ DE GRUP.

López i Frutos (2011) expliquen que diferents investigacions de Carron i Denis (2001) han afirmat que la cohesió de grup ajuda a millorar les relacions interpersonals entre alumnes. També ens aporta:

- Augment de la comunicació i la producció a l'hora de realitzar alguna tasca.
- Els alumnes augmenten la seva seguretat a nivell personal a l'hora d'actuar.
- Els infants són capaços de connectar molt millor amb els jocs.
- La satisfacció envers els companys i el joc augmenta, aconseguint un millor i major aprenentatge.

Darder i Bach (2010) ens complementen aquests beneficis dient que la cohesió de grup proporciona una major relaxació entre els alumnes a l'hora de relacionar-se. A més a més, hi ha una actuació més espontània a l'hora de donar i rebre.

Carpena (2012), ens diu que un grup il·lusionat i compromès amb uns objectius comuns, podrà avançar notablement cap a una bona autoestima de grup on s'hi generaran vincles i relacions de confiança.

Duran (2006) exposa que M. Shaw (1980) una bona cohesió de grup pot aportar:

- Unió d'un grup durant més temps.
- Millora de la qualitat i la quantitat de les interaccions. Els membres del grup tenen una percepció més bona cap a les feines que ha de realitzar el grup, les relacions intragrups són més positives fent que augmenti la cooperació, respectant la diversitat d'opinions.
- Les persones que formen el grup estan més motivades per treballar cooperativament, ajuden i es deixen ajudar amb més facilitat.
- En un grup ben cohesionat els seus participants treballen pels objectius comuns i col·lectius, d'aquesta manera augmenta la productivitat. Shaw confirma que farà millor la feina un grup amb major cohesió que no pas un grup poc cohesionat.
- Els membres del grup són feliços i es mostren més satisfets amb les seves feines. Així doncs, volen seguir formant part del grup i no abandonar-lo.

Per altra banda, Carrascosa (2003) proposa una sèrie de dificultats que poden sorgir a l'hora d'aconseguir la cohesió de grup:

- L'individualisme: pensar que s'ha de superar i tenir més qualitat que el company.
- Desaprovació dels objectius: que algun membre del grup no estigui d'acord amb els objectius comuns.
- No acceptació d'un rol dins del grup.
- Falta de normes o consignes clares.
- Problemes de comunicació entre els membres del grup o amb el docent.
- Excés de canvis de grup o inestabilitat.
- Incompatibilitat de personalitats dins d'un grup.
- Excés de competitivitat interna.

2.2.4 -COHESIÓ DE GRUP I ESPORT.

Widmeyer (1992) citat per González (2007) ens diu que existeix una relació positiva entre la cohesió d'un equip i l'èxit esportiu en aquell conjunt d'esports que necessiten cooperació.

López i Frutos (2011) ens diuen que mitjançant la cohesió s'aconseguirà una millora de les relacions intrapersonals dins d'un grup esportiu i els membres d'aquest tindran un major benestar davant del joc.

González (2011) reafirma que hi ha pocs estudis i investigacions sobre la influència i la relació de la cohesió amb l'esport. Tanmateix, ens diu que les especulacions que es poden fer i les hipòtesis que poden sorgir afirmen que la cohesió és important per a la motivació a l'hora d'assolir uns objectius comuns i en el rendiment grupal.

El mateix autor també afirma que la cohesió i el rendiment es retroalimenten, ja que si la cohesió interna augmenta el rendiment també augmenta, provocant que aquesta cohesió segueixi augmentant. González aporta una sèrie d'elements que acompanyen a la cohesió d'un grup esportiu, són:

- Grau acceptació dels objectius.
- Comunicació.
- Respecte envers les normes.
- Perseverança davant les dificultats que poden sorgir durant la pràctica.
- Motivació.
- Estabilitat.

2.3- RELACIÓ DE L' APRENENTATGE COOPERATIU I LA COHESIÓ DE GRUP.

Tal com diu Pujolàs (2008) per a poder treballar cooperativament, tenir un bon clima d'aula és molt important, aquest ha de ser positiu i amb un grup cohesionat.

Així doncs, podem afirmar que la cohesió és imprescindible per l'aplicació de l'aprenentatge cooperatiu. Perquè aquesta metodologia sigui efectiva, cal assegurar-se que els alumnes tenen una bona interrelació i saben dialogar entre ells i així poder establir una interdependència positiva, ajudes mútues, compromisos, autonomia, entre d'altres. Pujolàs també afirma que la qualitat del treball de l'equip està lligada amb el temps d'interacció entre ells de que disposen els alumnes. Així doncs, un grup on s'assegura una bona quantitat i qualitat de temps per interaccionar tindrà més èxit que un grup que no ho faci. Per acabar, l'autor també destaca que el treball cooperatiu fomenta el diàleg entre els nens i nenes i ajuda a entendre els valors solidaris.

Tal com podem veure en el punt 2.1.3 en el programa AC/CA la cohesió és entesa com a indispensable en l'aplicació de l'aprenentatge cooperatiu. L'àmbit A del programa dirigit per Pujolàs i Lago es basa en la cohesió de grup i el bon clima de l'aula. Mitjançant aquest àmbit fomentarem una millora en el diàleg, la iniciativa i l'autonomia personal dels alumnes i moltes altres habilitats socials fonamentals per conèixer en la societat d'avui en dia. Treballar la cohesió de grup ajudarà a crear un clima d'aula adequat i saludable per a treballar cooperativament. Així doncs, és evident que és necessari treballar la cohesió de grup per preparar als alumnes per treballar de manera cooperativa, mostrant solidaritat i respecte envers als seus companys.

Cal destacar les dimensions que proposa Pujolàs (2011) per treballar l'àmbit de la cohesió del programa AC/CA. Són les següents:

- 1- Participació de tots els alumnes i les alumnes del grup i la presa de decisions consensuada.
- 2- El coneixement mutu i les relacions positives i d'amistat entre l'alumnat del grup.
- 3- El coneixement mutu i les relacions positives i d'amistat entre l'alumnat corrent i l'alumnat que es troba amb dificultats per a la participació i l'aprenentatge degut a la seva discapacitat o d'origen cultural diferent
- 4- La disposició per al treball en equip i la consideració del treball en equip com una cosa important en la societat actual i més eficaç que el treball individual.

- 5- La disposició per a la solidaritat, l'ajuda mútua, el respecte a les diferències i la convivència.

“Quan intervenim per cohesionar el grup (Àmbit d'intervenció A) contribuïm a crear les condicions necessàries, encara que no suficients perquè els alumnes i les alumnes treballin en equip (Àmbit d'intervenció B) i vulguin aprendre i aprenguin, a treballar d'aquesta manera (Àmbit d'intervenció C)” (Pujolàs,2008).

Així doncs, podem afirmar que la cohesió de grup està directament relacionada al bon funcionament i aplicació de l'aprenentatge cooperatiu.

3- JUSTIFICACIÓ, OBJECTIUS I HIPÒTESI.

3.1- JUSTIFICACIÓ

Si tanco els ulls i penso en les classes d'educació física que vaig realitzar durant la meva etapa d'educació primària recordo que eren força divertides però ... només aquells que érem més hàbils o teníem millors habilitats motrius podíem tenir èxit. Recordo negativament que hi havia nens i nenes que no gaudien mentre realitzaven aquesta assignatura, ja que veien que sempre eren superats i mai podien destacar.

Mentre estava cursant la carrera de mestre d'educació primària vaig conèixer la metodologia de l'aprenentatge cooperatiu, fet que em va encuriosir molt, ja que era tot el contrari d'allò que vaig viure quan era més petit. Vaig trobar molt interessant investigar profundament sobre aquest tema, ja que tal com diuen Kagan i Pujolàs l'aprenentatge cooperatiu permet una participació equitativa i una igualtat d'oportunitats d'èxit. L'aprenentatge cooperatiu és un recurs didàctic poc emprat pels actuals docents, crec que cal donar-lo a conèixer i especialment posar-lo en pràctica com a metodologia, ja que pot arribar a aportar molts beneficis als alumnes, a nivell social i a nivell d'aprenentatges com ressalten Johnson i Johnson i Curto (2009).

Per altra banda, cursar aquest grau també m'ha demostrat la gran importància que té la cohesió de grup dins una aula. Al llarg dels quatre anys de carrera he format part d'un grup cohesionat de companys i companyes, fet que m'ha ajudat moltíssim a l'hora de millorar les meves habilitats socials i també a adquirir nous coneixements en el camí de fer de mestre. Així doncs, he pogut experimentar personalment els beneficis que aporta la cohesió, tal com diuen Carron i Denis (2011). Gràcies a la cohesió que vam aconseguir tot el grup classe la meva seguretat va millorar a nivell personal a l'hora d'actuar i vaig augmentar la comunicació a l'hora de cooperar amb els companys. De ben segur que tot això no hagués estat possible sense les dinàmiques de grup que van realitzar els docents amb tots nosaltres. Pujolàs (2008) esmenta la gran importància i repercussió que tenen aquestes dinàmiques a l'hora de cohesionar un grup.

Com a futur mestre penso que tots els alumnes han de gaudir mentre aprenen i realitzen classe. Cap infant ha de passar per sobre de ningú i les diferències han de convertir-se en virtuts i oportunitats. Totes aquestes experiències viscudes com a infant i com a aprenent de mestre m'han encoratjat a investigar sobre si

l'aprenentatge cooperatiu realment podria incidir positivament sobre la cohesió d'un grup classe i les relacions entre els infants.

3.2- OBJECTIUS

Puc dividir els objectius proposats de la meva investigació en dos grans blocs, objectius generals i objectius específics.

Objectius generals:

- Observar la cohesió d'un grup classe i identificar els rols de cada alumne.
- Analitzar si l'aprenentatge cooperatiu té alguna repercussió en la cohesió d'un grup classe.

Objectius específics:

- Comprovar si la cohesió de grup ha augmentat després de fer una intervenció de sis sessions d'aprenentatge cooperatiu.
- Millorar la relació intragrupal del curs de segon de primària.
- Observar si la igualtat d'oportunitats fomenta la cohesió de grup.
- Comprovar si les relacions del grup classe han variat.
- Observar si les preferències de gènere varien després de fer la intervenció d'aprenentatge cooperatiu.

3.3- HIPÒTESI.

Després d'investigar i adquirir coneixements sobre la cohesió de grup i l'aprenentatge cooperatiu, penso que les sis sessions de la meva unitat didàctica serviran per augmentar els nivells de cohesió del grup classe, independentment del rol que té cada alumne dins del grup.

4- MÈTODES

4.1- PARTICIPANTS.

La meua intervenció va anar dirigida al grup classe de segon. És un grup format per 12 alumnes, 4 nens i 8 nenes. Tots els alumnes provenen de famílies catalanes excepte un nen que és d'origen marroquí. A nivell d'aprenentatges es pot dir que és un grup que, en termes generals, segueix un bon ritme de treball i tenen ganes d'aprendre. Dins d'aquest grup hi ha 3 alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu (NESE). Les mesures d'atenció a la diversitat són:

- 4 hores setmanals de grups heterogenis juntament amb els alumnes de primer curs (Projectes, 2 o 3 grups de 10/15 alumnes per aula).
- 2 hores de suport a l'aula.
- 3 hores de grups reduïts i heterogenis (ambients d'aprenentatge global)
- 2 sessions de SEP.

En termes generals però, es pot dir que és un grup que s'ajusta a les característiques psicoevolutives dels infants de 7-8 anys, concretament a l'estadi de les operacions concretes segons Piaget. La relació entre ells és bona. Són una mica moguts però força responsables. Els costa una mica respectar el torn de paraula i estar en silenci. Després d'analitzar el grup a partir de l'observació, juntament amb el seu tutor vam poder identificar la presència de dos líders, l'A.G i la M.B:

La M.B és una líder positiva, sempre té la iniciativa i ajuda als seus companys/a sempre que pot. A més a més no té problemes de relació amb cap company i es mostra oberta a jugar amb tothom sense cap mena de discriminació.

En canvi, l'A.G és un líder negatiu perquè sempre vol acabar el primer, ser el millor i guanyar sempre. No sap assumir la derrota i quan perd es mostra enfadat amb tothom, inclús amb ell mateix. Molts dels seus companys i companyes no volen anar amb ell, ja que sempre vol obtenir el rol de protagonista i no respecta la diversitat d'opinions. També mostra enveja quan dos dels altres nens formen una parella per treballar i a ell li toca anar amb una nena.

L'A.CH és un nen marroquí que mostra grans dificultats en el procés d'aprenentatge i això fa que dues hores a la setmana tingui suport per millorar la llengua catalana i les matemàtiques. També té dificultats per relacionar-se amb altres nens i nenes del centre, sovint entra en conflictes.

També es té molt en compte el cas d'una alumna amb dèficit d'atenció i TDH, la N.M que té un dictamen de l'EAP. Per atendre les necessitats d'aquesta alumna es treballa amb el tutor, l'EAP, el mestre d'educació especial i tenint en compte el pla d'atenció a

la diversitat. La N.M és repetidora i una mica rebutjada per tot el grup classe menys per l'A.M i això ha fet que es creï una relació de dependència entre elles. La N.M no es pot separar del seu costat i necessita estar amb ella constantment. En tot moment vol saber on és la seva amiga i fa el possible per estar amb ella, si no s'enfada i no raona. En canvi, la seva amiga n'és conscient i s'aprofita de la dependència que té la seva companya fent el què vol amb ella. Aquesta relació ha comportat que la N.M es tanqui cap a la resta de nens i nenes i no es relacioni, els parli malament o inclús els agredeixi algun cop.

En Y.N i l' E.S tenen dificultats amb la lectoescriptura, els costa separar les paraules i fer bona lletra. Tot i que amb el suport que reben de dues hores a la setmana estan millorant moltíssim. No tenen problema per relacionar-se amb ningú i tan juguen amb nens com amb nenes.

La P.M és una nena molt vergonyosa que durant les hores de classe no mostra gens de dificultats i es relaciona amb tothom. En canvi, durant les hores de pati sempre se'n va a jugar amb els nens i nenes de P3 i P4 on hi ha el seu germà. La mare mostra preocupació, ja que veu que la seva filla mai juga amb les seves companyes i companys de classe.

La J.A, la L.M, l'A.H i la N.B, es relacionen amb totes les nenes però els costa força jugar amb els nens de la classe ja que diuen que sempre juguen a futbol i a elles no els agrada.

És una classe cada cop més unida amb un tutor que en tot moment vetlla per un bon clima d'aula sense problemes, on ningú quedi exclòs. Dins l'aula podem trobar molta diversitat entre tots els alumnes però això no suposa cap problema a l'hora de treballar o aprendre. Aquestes diferències entre els alumnes s'aprofiten positivament i es converteixen en aprenentatges per a tots.

L'organització i dinàmica del grup classe a l'aula ordinària és principalment a través dels càrrecs. En les sessions d'educació física també s'estableixen els càrrecs de responsables de material. Es formen grups de 3 que van canviant cada quinze dies.

4.2- INTERVENCIÓ.

La intervenció del meu treball d'investigació és una unitat de programació dirigida als alumnes de segon de l'escola Sant Marc de Cal Bassacs. És una unitat didàctica que s'anomena "Cooperem" i està composta per 6 sessions (Veure annex 1).

Aquesta unitat didàctica es basa en l'aprenentatge cooperatiu. Vaig escollir aquest tema ja que crec que la cooperació és un aspecte clau durant tota la nostre vida. Així doncs, és important treballar de manera cooperativa des de petits. També vull destacar que en l'aprenentatge cooperatiu tots els alumnes són iguals d'importants dins d'un grup, és a dir, per aconseguir l'èxit grupal, es necessita que tothom participi. En canvi, tal com diu Velázquez (2012) en el joc cooperatiu el grup pot aconseguir l'èxit sense la participació de tothom.

Tal com està explicat en el punt 2.1.3.1 hi ha diverses combinacions entre l'aprenentatge cooperatiu i altres models per treballar en l'educació física. La meva planificació ha estat enfocada en la combinació de l'aprenentatge cooperatiu i el model de responsabilitat social. Tal com diu Hellison (1995, 2003, 2005), mitjançant l'educació física es podran treballar valors de la vida fonamentals que també seran útils per contribuir a formar una societat millor. Així doncs, en les meves sessions es treballaran els elements essencials esmentats per l'autor: El respecte entre companys, la participació i esforç, les responsabilitats, l'ajuda entre alumnes i la transferència d'aquests valors.

En la meva programació també es va tenir en compte i es van treballar algunes de les dimensions que formen part de l'àmbit A (Cohesió de grup) del programa AC/CA de Pujolàs (2011). Les dimensions treballades són:

- 1- Participació de tots els membres del grup i la presa consensuada de decisions. En totes les activitats de la unitat didàctica es necessita la participació de tots els alumnes per igual, ja que sinó no es pot assolir l'objectiu. A més a més, s'ha de cooperar per aconseguir trobar la millor manera de treballar.
- 4- La predisposició al treball en equip i la consideració d'aquest com quelcom d'important a la societat actual i més eficaç que el treball individual. En totes les sessions es destaca la importància del treball en equip i es compara amb l'individual.

- 5- Disposició per la solidaritat, l'ajuda mútua, el respecte a les diferències i la convivència. Els alumnes estan organitzats en grups tenint en compte els resultats de la pregunta 2 del qüestionari inicial. Així doncs, estan agrupats amb altres companys amb els que van dir que no els agradava treballar junts. A partir d'aquí, hauran de cooperar, dialogar, respectar els diferents punts de vista i ajudar-se.

Aquesta metodologia permet que tots els alumnes se sentin valorats i es doni importància a la seva presència. A més a més, fomenta el respecte i converteix les diferències en virtuts o fonts d'aprenentatge.

Les sis sessions estaven dividides en tres parts (inicial, desenvolupament i final). Abans de començar totes les sessions feia una breu presentació sobre el que treballaríem i els objectius que havíem d'assolir destacant la importància del treball cooperatiu. És important que els alumnes sàpiguen que s'espera d'ells a cada sessió i han d'estar informats sobre els continguts que es treballaran a classe.

La part inicial estava composta per dues activitats o jocs on escalfàvem el cos i ens preparàvem per a la part principal de la sessió. Totes les parts de desenvolupament de les sessions que vaig programar estaven lligades amb els reptes cooperatius i l'acrosport per tal de que els alumnes poguessin treballar cooperativament. La part final de les sessions ens servia per tornar a la calma i relaxar el cos després de realitzar una bona estona d'activitat física. A més a més, sintetitzàvem i verbalitzàvem allò que havíem estat treballant durant la sessió.

Cal dir que en totes les sessions on els alumnes estaven organitzats per parelles, els grups els vaig decidir jo, ja que prèviament vaig passar un qüestionari per veure les relacions del grup classe i els rols de cada nen/a. Els grups els vaig organitzar en funció dels resultats i així poder veure si existia una evolució entre vincles socioafectius dels alumnes.

4.3- INSTRUMENTS.

Qüestionari: El qüestionari s'ha elaborat a partir del model base del qüestionari CESC (Conductes i experiències socials a classe) de Colell, J. i Escudé, C. (2006). El qüestionari base permet avaluar i identificar les relacions entre iguals en un grup d'infants. A més a més, ajuda al docent a conèixer la realitat del grup classe ja que determina si algun alumne rep maltractament físic o psicològic, els rols de cada nen/nena, i les relacions intragrupals.

Esta basat en la traducció i adaptació del Children's Social Behavior Scale – Peer Report (CSBS-P), de Crick i Grotpeter (1995), (Colell, 2003) i del Children's Self Experiences Questionnaire – Self Report (CSEQ-SR) de Crick, N.R. i Grotpeter, J.K. (1996), (Escudé, 2003). El qüestionari està acompanyat d'un sociograma basat en el model de Coie, J.D., Dodge K.A. i Cappotelli, H. (1982) que permet conèixer als alumnes rebutjats, ignorats, populars i controvertits.

Colell i Escudé (2003) han realitzat aquest qüestionari a 671 alumnes de 9 a 14 anys i amb un nivell econòmic mig-baix. Eren de 6 centres públics de Barcelona i de diverses comarques de Girona.

Els autors van dissenyar-lo tenint en compte els diferents aspectes:

- Que inclogués preguntes per identificar les diferents tipologies de maltractament (físic, verbal, psicològic i exclusió social).
- Que tingui en compte l'estatus social. És a dir, poder conèixer el rol social de cada infant dins el grup.
- Que vagi adreçat als que millor coneixen la situació.
- Que sigui aplicable en diferents franges d'edat.
- Que sigui una eina fàcil d'utilitzar però doni informació primordial.

El qüestionari que vaig utilitzar per realitzar la meua investigació estava format per cinc preguntes del qüestionari CESC (Veure annex 2). Eren de resposta tancada, ja que els nens i nenes havien d'escollir tres companys/es de la classe per a poder respondre cada pregunta. Les preguntes eren les següents:

1. **M'agrada:** Amb quins dels nens i nenes de la teva classe t'agrada més anar?
2. **No m'agrada:** Ara, escriu el nom dels tres nens i nenes de la classe amb qui t'agradi menys anar. Potser que la majoria dels teus companys

t'agradin, però potser amb algun t'agradi anar menys que amb els altres.

3. **Ajuda els altres:** Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que ajuden els altres a fer amics, que el van a buscar quan està sol, que fan coses bones per als altres i apunta'ls en el full.
4. **No deixa participar:** Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que quan s'enfaden amb un nen li diuen: *No jugues!* i el fan fora del joc, o li diuen als altres que no juguin amb ell. Apunta'ls en el full.
5. **A qui no deixen participar?:** Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que sovint estan sols, que no els fan cas o que els altres no els deixen jugar i els diuen: *Tu no jugues!*, ni els conviden perquè als seus amics no els agrada que vagin amb ells. Apunta'ls en el full.

Mitjançant l'anàlisi de les respostes dels alumnes podrem obtenir informació per saber quins alumnes són més rebutjats i quins són més acceptats i els diferents rols socials de cada infant.

A partir de dues preguntes d'aquest qüestionari es realitzaran dos sociogrames per veure les preferències de cada alumne/a quan han d'escollir algun/a company/a de classe per compartir estones a l'escola.

Els nens i nenes de segon hauran de respondre dues vegades aquest qüestionari. Una la realitzaran abans de fer qualsevol intervenció, i l'altre serà post intervenció. D'aquesta manera podré realitzar una comparació de dades i veure el nivell d'afectació que ha tingut la intervenció d'aprenentatge cooperatiu. Els infants disposaran d'un full amb una graella per poder respondre les preguntes de manera ordenada i clara (Veure annex 3).

4.4- DISSENY I PROCEDIMENT.

La metodologia que he utilitzat per realitzar la meua investigació és la mixta (Vázquez, L. 2006). En el mateix estudi hi ha una combinació de la metodologia qualitativa i la quantitativa. Hi ha la tècnica que ens permet mesurar les dimensions d'un fenomen i establir relacions causals. En canvi, l'aplicació de sociogrames permeten explorar i buscar una explicació sense resultats numèrics, seguint un procés inductiu (Vázquez, L. 2006).

El disseny d'estudi utilitzat és l'empíric quantitatiu, quasi-experimental (Montero, I., OG., 2007), ja que té l'objectiu de contrastar una hipòtesi de relació causal, realitzant una intervenció en situacions naturals. A més a més els grups de la intervenció no estan creats aleatòriament, els alumnes s'organitzen en funció d'un estudi i anàlisi preintervenció.

El grup escollit amb el qual faria la investigació ho va ser de manera totalment casual, ja que quan vaig realitzar les pràctiques a l'escola Sant Marc, vaig haver de realitzar una intervenció al curs on el meu tutor feia classe. Ell, realitzava tota l'educació física del centre però també feia de tutor a segon, per tant vaig desenvolupar la meua unitat didàctica en aquell curs.

Quan vaig fer el meu primer període de pràctiques d'una setmana, vaig estar observant el grup per poder començar a identificar els rols dels diferents infants i conèixer la seva manera de relacionar-se. El divendres, l'últim dia d'aquella setmana els vaig passar el qüestionari preintervenció. Estava organitzat en dos fulls, en el primer hi havia les 5 preguntes i, en el segon, el requadre per a poder anotar les respostes. Primerament els vaig explicar perquè serviria aquest qüestionari i el grau de confidencialitat que tenia per fomentar la sinceritat. Dit això, els vaig repartir els fulls i vam llegir les cinc preguntes entre tots per veure si sorgia algun dubte. Llavors, vam resoldre tot el qüestionari amb una durada d'uns 15 minuts aproximadament.

Després de realitzar el buidatge d'aquest qüestionari vaig poder planificar la unitat d'aprenentatge cooperatiu que portaria a terme en el segon període de pràctiques. Aquesta unitat es titula "Cooperem" i està formada per 6 sessions d'una hora i mitja. La vaig dur a terme durant el segon trimestre escolar, sis dimecres de 15:00 a 16:00.

Al ser una programació d'aprenentatge cooperatiu, els alumnes treballaven tota l'estona en grup. Aquestes organitzacions les vaig organitzar jo aprofitant els resultats obtinguts del primer qüestionari. Els grups estaven formats per alumnes que tenien

una relació difícil entre ells i altres alumnes que no tenien problemes per relacionar-se amb ningú. D'aquesta manera, determinats alumnes, van cooperar i treballar junts per aconseguir un objectiu.

L'últim dia de la meva intervenció, és a dir, en la sessió 6 els vaig passar el mateix qüestionari que van fer abans de començar la unitat didàctica. Estava compost per les mateixes preguntes i l'organització i dinàmica va ser la mateixa.

4.5- ANÀLISI DE LES DADES.

Per realitzar el buidatge dels qüestionaris, vaig fer-ho per preguntes. Vaig elaborar un gràfic per a cada pregunta on hi apareixen el nombre de vots que ha obtingut cada alumne al qüestionari preintervenció i al postintervenció. Per tant, podem dir que a cada gràfic podem observar tots els alumnes en dues columnes (una de cada qüestionari). D'aquesta manera es pot veure l'evolució dels vots que hi ha entre el primer qüestionari i el segon. A més a més, sota cada gràfic hi ha una barra de dades que sintetitzen el nombre de vots de cada alumne. També podem trobar una llegenda que ens dona informació i ens ajuda a entendre amb més facilitat els gràfics. Estan elaborats amb els programes informàtics Word i Excel. Aquesta manera de realitzar el buidatge ens permet detectar ràpidament quins són els alumnes més rebutjats i els líders positius o negatius del grup.

En tots els gràfics hi haurà les inicials dels alumnes del grup classe. Cada nen o nena tindrà dues barres per representar el nombre de vots; la barra de color blau farà referència al vots obtinguts en el qüestionari preintervenció i la barra de color vermell representarà el nombre de vots obtinguts en el qüestionari respost després de fer les sis sessions d'aprenentatge cooperatiu. Així doncs, en un mateix gràfic hi hauran contrastats els vots obtinguts per cada alumne en les diverses preguntes.

A més a més, per les preguntes 1 i 2 vaig realitzar quatre sociogrames, dos per la primera i dos per segona (dos pel qüestionari preintervenció, dos pel qüestionari postintervenció). Estan elaborats amb el programa informàtic Ed Graph Editor. Els alumnes estan representats amb quadrats i les nenes amb un cercle. Cada figura geomètrica té unes inicials al seu interior que indiquen el/la alumne/a que és. Com més gran i de color blau intens és la figura més vots haurà obtingut aquell infant. Per tant, l'alumne amb més vots serà el que té la figura més gran i més blava, en canvi si algun alumne no rep cap vot tindrà una representació petita i totalment blanca.

Antonieta Kuz i Maria Falco defineixen la sociometria com : “El estudio de los rasgos psicológicos de los grupos sociales mediante el análisis matemático de las preferencias y rechazos entre los miembros de un grupo, para deducir modelos de interrelación.” (Kuz i Falco, 2015, p.2). Així doncs, a partir d'aquests sociogrames es podran identificar, analitzar i veure les evolucions de les relacions intragrups. Mitjançant aquesta eina també es pot descobrir quins són els grups que s'han format dins l'aula o el grau de socialització que existeix entre els infants.

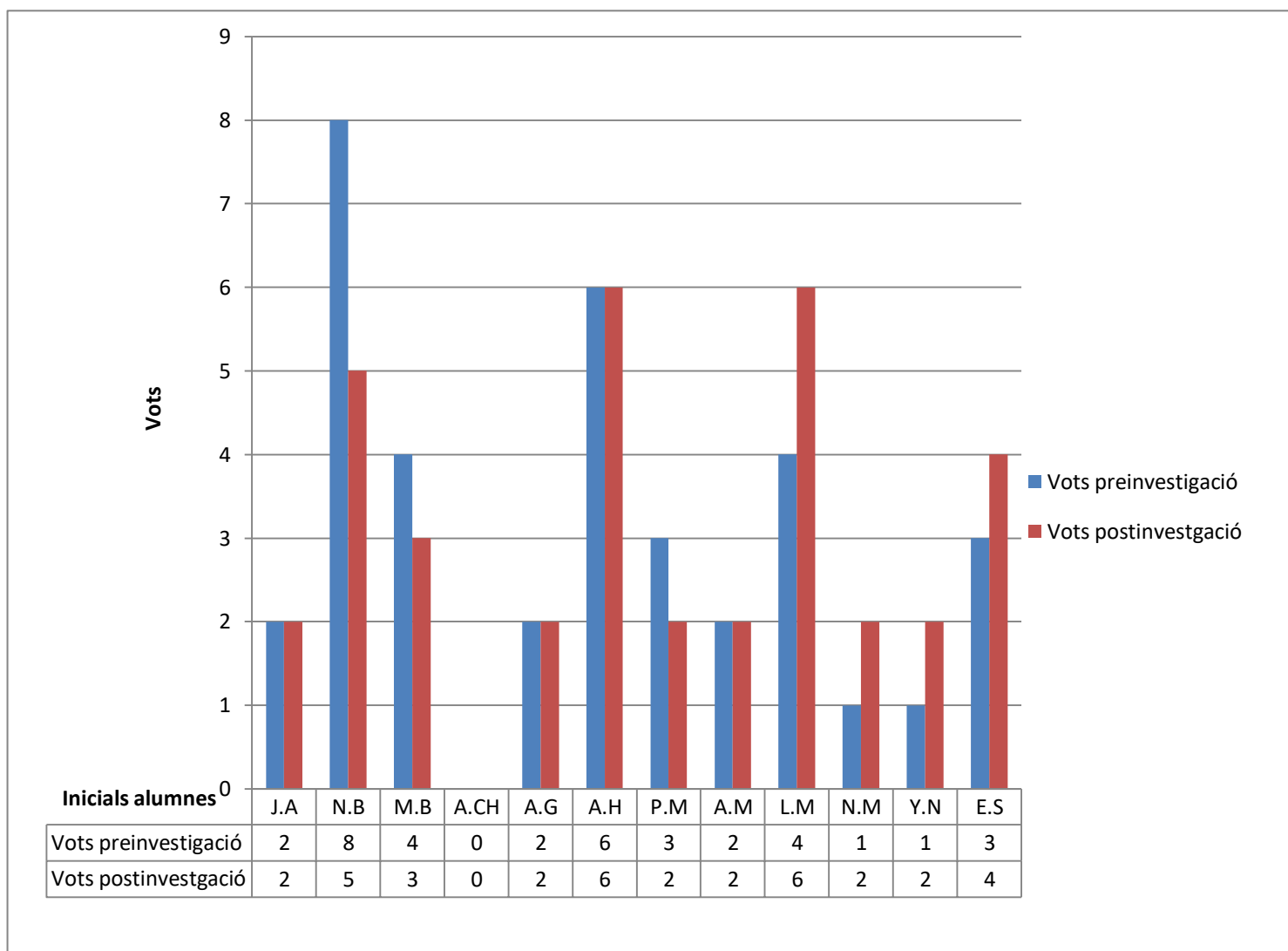
També he analitzat la preferència de gènere que tenen els nens i les nenes a l'hora d'escollir a companys/es per compartir estones en l'entorn educatiu. Aquesta anàlisi s'ha realitzat abans i després de la intervenció de l'aprenentatge cooperatiu. Per representar els resultats he utilitzat quatre graelles elaborades amb el programa informàtic Word.

5-RESULTATS.

5.1- GRÀFICS.

GRÀFIC 1: **M'agrada:** Amb quins dels nens i nenes de la teva classe t'agrada més anar?

Aquest gràfic analitza la pregunta 1 dels qüestionaris preintervenció i postintervenció. Els alumnes van escollir tres companys o companyes de la classe amb els quals els agradava més anar. Aquests resultats permetran identificar els líders positius del grup-classe.

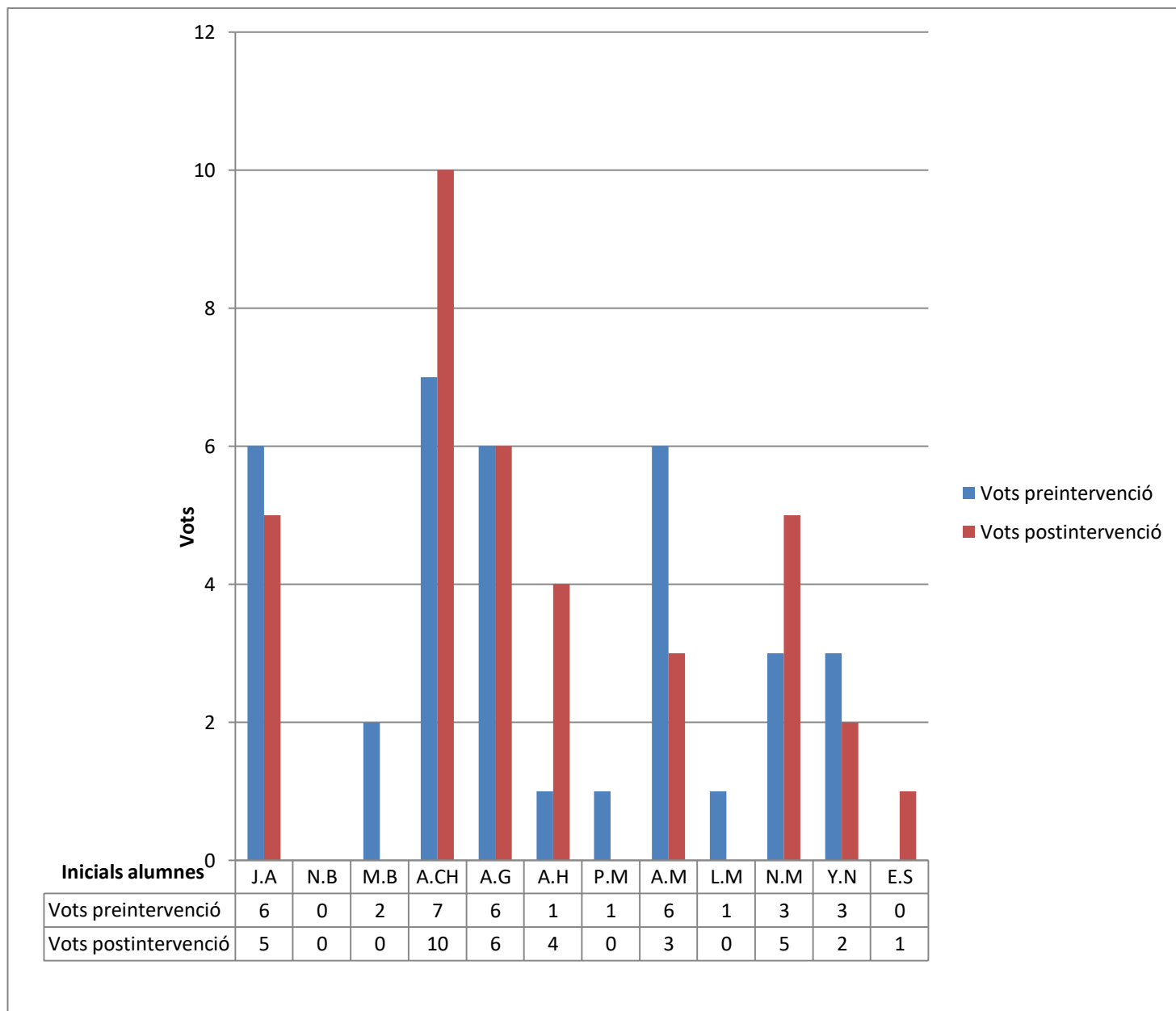
En aquest primer gràfic podem veure com, en el primer qüestionari que vaig passar abans de la intervenció, va sortir una líder totalment destacada amb 8 vots, la NB. Això vol dir que un 66.66% de la classe van escollir que els agrada jugar amb ella. En canvi, després de la intervenció va deixar de ser l'alumna amb més vots, ja que en va

obtenir tan sols 5, tres menys que en el qüestionari anterior, fent que els rols de líder quedessin més repartits. La L.M va obtenir 6 vots, dos més que el primer cop i la A.H també, els mateixos que el primer cop.

Tal com podem veure a la taula de dades i en les barres del gràfic, la resta de vots van quedar totalment repartits entre tots els alumnes tant al primer cop com al segon, excepte el cas de l'A.CH. Cal destacar el cas d'aquest infant que, en els dos cops, no va obtenir cap vot per part dels seus companys. Podem detectar que possiblement és un alumne rebutjat pels seus companys, possiblement per raons de cultura.

S'observa que quatre dels dotze alumnes van tenir més vots el segon cop que el primer, cinc alumnes van obtenir els mateixos vots als dos qüestionaris i tres en van obtenir menys al segon cop que al primer. Així doncs, amb el qüestionari aplicat després de la intervenció d'aprenentatge cooperatiu els vots van quedar una mica més repartits respecte els resultats del qüestionari preintervenció.

GRÀFIC 2: No m'agrada: Ara, escriu el nom dels tres nens i nenes de la classe amb qui t'agradi menys anar. Potser que la majoria dels teus companys t'agradin, però potser amb algun t'agradi anar menys que amb els altres.

Aquest gràfic representa la pregunta 2 dels qüestionaris preintervenció i postintervenció. Els alumnes van escollir tres companys o companyes de la classe amb els quals no els agradava massa d'anar. Analitzant aquests resultats podrem identificar als alumnes més rebutjats de la classe.

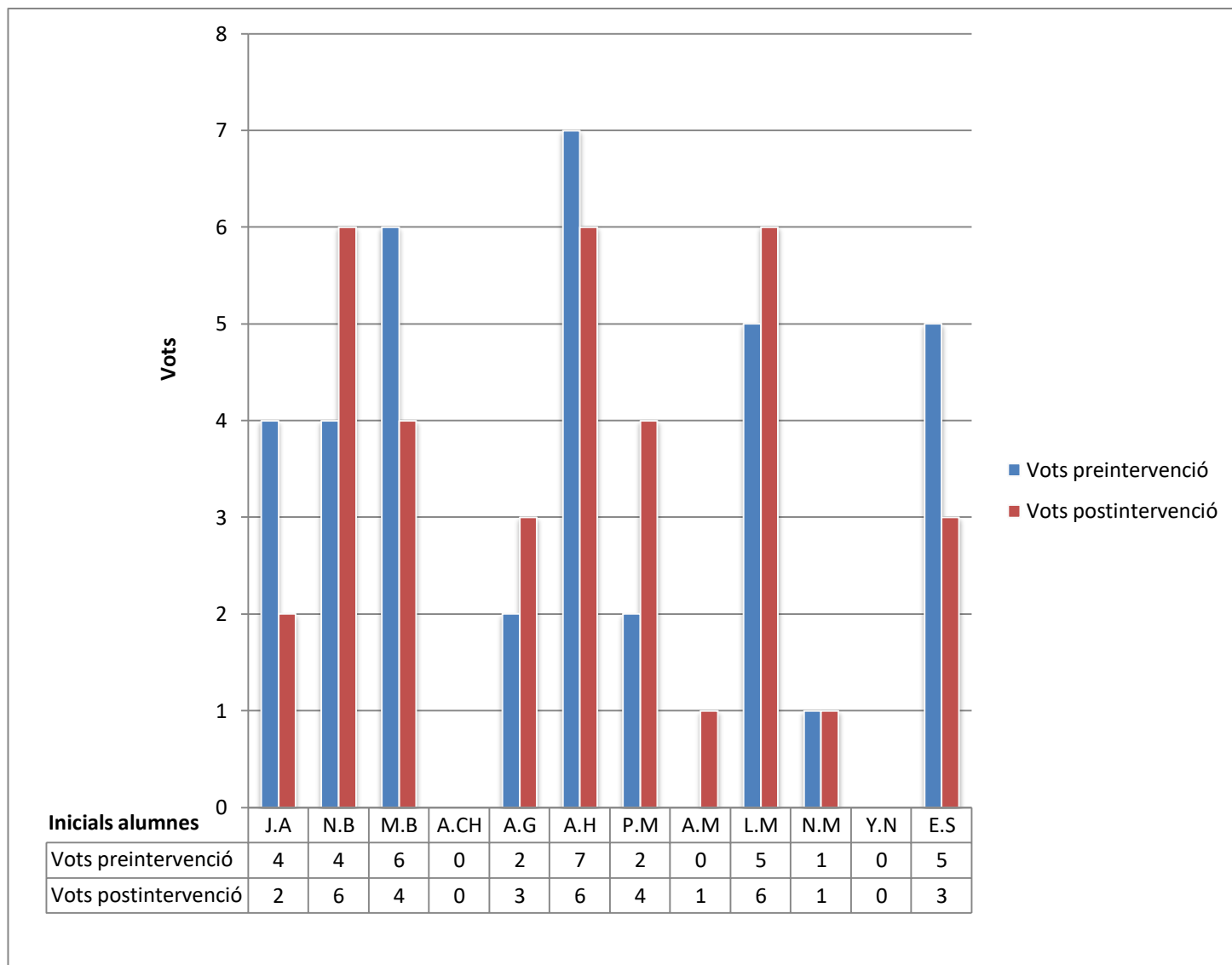
En aquest gràfic es pot comprovar que l'A.CH és un alumne rebutjat per la gran majoria de la classe. En el primer qüestionari, un 58'3% de la classe va respondre que no els agradava anar amb ell i en el segon qüestionari ho van dir 10 companys/es , és a dir, un 83,3 %. Així doncs, després de la intervenció aquest alumne augmenta encara més el rebuig per part dels altres companys.

L' A.G es mostra com a un líder negatiu, ja que un 50% de la classe va respondre que no volia anar amb ell, tant al primer com al segon qüestionari. La J.A i la A.M també van rebre un nombre de vots força elevat al primer qüestionari, 6 cada una d'elles. Després de la intervenció totes dues van baixar el nombre de vots a 5 i 3.

També cal destacar els casos de la A.H i la N.M que, en el qüestionari preintervenció, van rebre pocs vots (1 i 4) però després de fer la unitat didàctica d'aprenentatge cooperatiu aquests van augmentar a 4 i 5, respectivament.

S'observa que al primer qüestionari els vots estaven més repartits entre tots els alumnes, ja que només en dos casos (la N.B i l'E.S) van obtenir zero vots. En el segon qüestionari quatre alumnes van rebre 0 vots.

GRÀFIC 3: Ajuda els altres: Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que ajuden els altres a fer amics, que el van a buscar quan està sol, que fan coses bones per als altres i apunta'ls en el full.

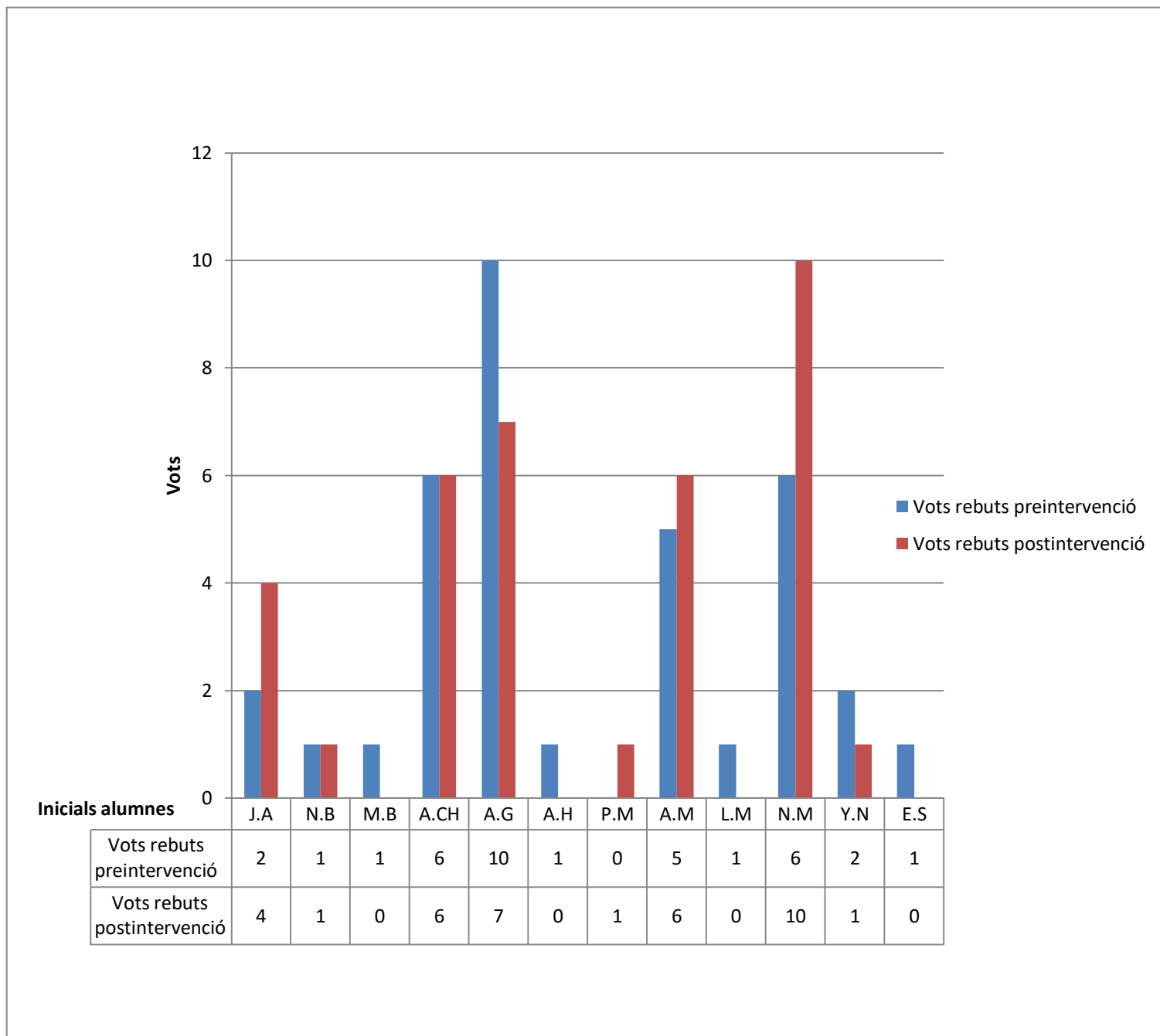
En aquest gràfic s’hi representen els vots que va obtenir cada alumne/a en la pregunta 3 dels qüestionaris preintervenció i postintervenció. Els nens i nenes de la classe van escollir els tres companys o companyes que ajuden més als altres. Aquesta pregunta ajudarà a identificar els líders, concretament els positius.

En el qüestionari que van realitzar abans de fer la meva intervenció podem identificar que hi ha dues líders positives força destacades, la N.B amb 6 vots i la A.H amb 7 vots. La L.M i l’E.S són els que més s’acosten a les dues líders amb 5 vots

respectivament. També observem que hi ha tres alumnes que no reben cap vot per part de ningú, en Y.N, l'A.CH i l'A.M. La resta d'alumnes estan entre 1 i 4 vots.

Respecte a les votacions del qüestionari postintervenció observem que el paper de líder ha variat una mica en comparació al primer cop. En aquest cas trobem tres nenes empatades a 6 vots, la N.B que en el primer cop en va obtenir quatre, la A.H que ha perdut un vot respecte al qüestionari inicial i la L.M que ha pujat un vot. La M.B que va ser una de les alumnes amb més vots, aquest cop ha baixat 2 vots i s'ha quedat amb quatre. L'E.S encara és el nen amb més vots obtinguts però també ha baixat dos vots respecte al primer cop. També observem que dos dels tres alumnes que van obtenir 0 vots repeteixen en aquest cas, l'A.CH i en Y.N.

GRÀFIC 4: No deixa participar: Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que quan s'enfaden amb un nen li diuen: *No jugues!* i el fan fora del joc, o li diuen als altres que no juguin amb ell. Apunta'ls en el full.

Aquest gràfic fa referència al nombre de vots obtinguts per cada alumne del grup-classe en la pregunta 4 dels qüestionaris preintervenció i postintervenció. En aquest cas van escollir a tres alumnes que no deixaven jugar als seus companys o en

determinades situacions els rebutjaven. Si en la pregunta anterior podíem identificar als líders positius, aquesta ens serveix identificar als líders negatius.

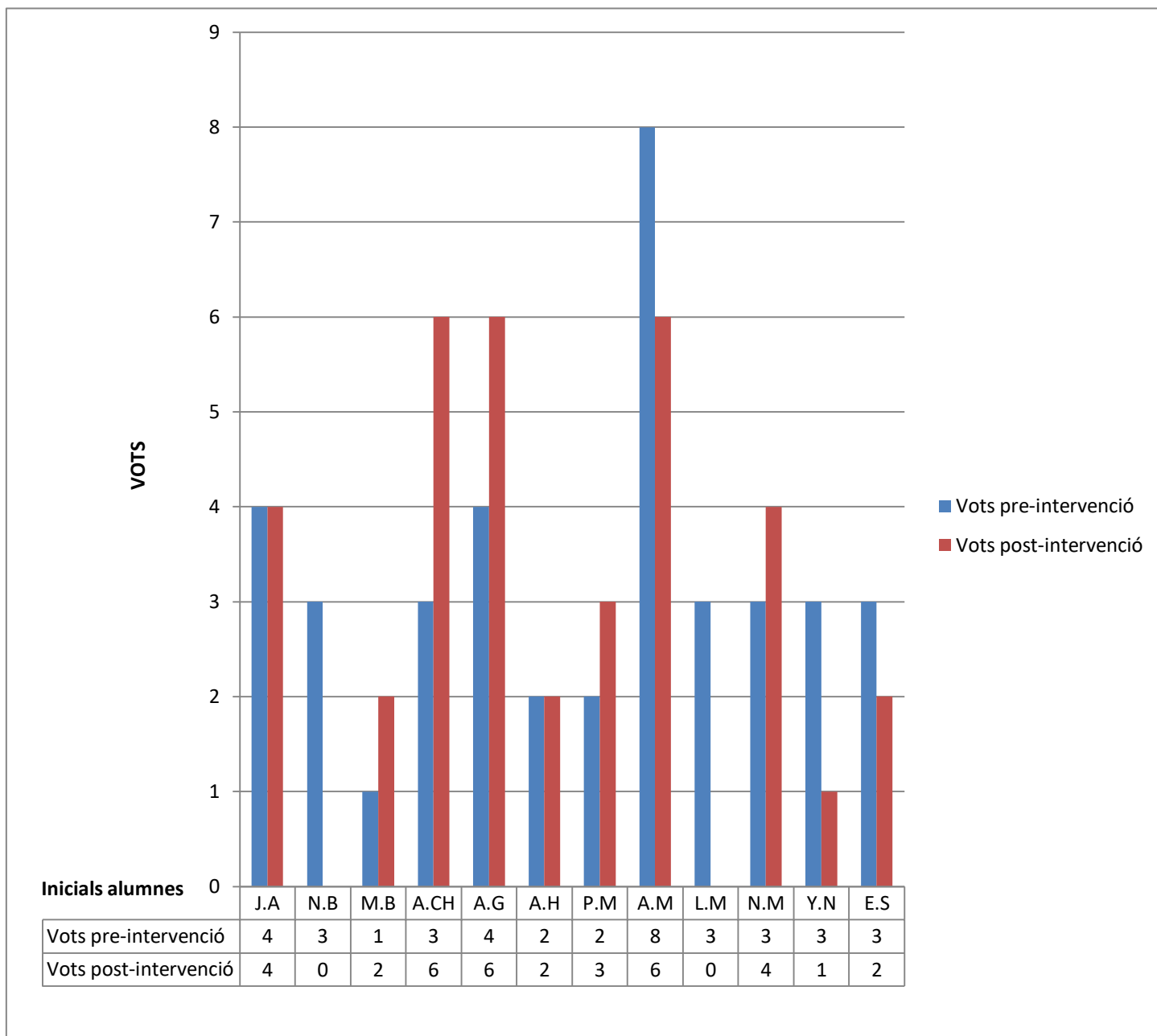
Només observant les barres blaves, és a dir, a les votacions del qüestionari inicial, podem observar que hi ha un alumne que destaca de la resta dels seus companys, l'A.G. Va obtenir 10 vots, això vol dir que tots els seus companys menys un el van votar. L'A.CH i la N.Y són els segons que més vots van obtenir, 6 cada alumne, així doncs, els van escollir més del 50% de la classe.

Després de fer sis sessions d'aprenentatge cooperatiu podem veure que la N.Y va obtenir 10 vots, quatre més que en el qüestionari inicial i es consolida com una líder negativa dins al grup classe. El nombre de vots de l'A.G va disminuir a 7 però tot i així és segon alumne amb més vots de la classe i també és un líder negatiu. L'A.CH i l'A.M també van obtenir un nombre força elevat de vots, sis. La resta d'alumnes van obtenir entre zero i quatre vots.

En termes generals cal destacar que els alumnes que van sortir com a líders positius en la pregunta anterior, no obtenen més d'un vot en aquest cas. Per altra banda, podem observar com els 3 alumnes que van obtenir 0 vots en el gràfic 3, sí que n'han tingut en el gràfic 4, excepte un, en Y.N que només en va obtenir 2 inicialment i 1 després de la cooperació.

GRÀFIC 5: A qui no deixen participar?: Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que sovint estan sols, que no els fan cas o que els altres no els deixen jugar i els diuen: *Tu no jugues!*, ni els conviden perquè als seus amics no els agrada que vagin amb ells. Apunta'ls en el full.

En aquest gràfic podem observar el nombre de vots obtinguts per a cada alumne en la última pregunta del qüestionari preintervenció i postintervenció. Els nens i nenes de la classe van haver de votar a tres nens o nenes que no els deixen participar en algun joc

o en determinades activitats. Analitzant els resultats d'aquest gràfic es podrà saber quins són els alumnes més rebutjats del grup classe.

Si observem les barres que fan referència a la primera votació podem veure que hi ha una alumna amb un nombre de vots molt elevat en comparació als seus companys. L'A.M va obtenir 8 vots, així doncs el 72% dels alumnes pensen que està rebutjada i alguns/es nens/es no la deixen participar en determinades activitats. Tota la resta d'alumnes va obtenir entre un i quatre vots.

Respecte al segon qüestionari observem que les votacions van estar més repartides, ja que hi ha tres alumnes que van obtenir sis vots, l'A.CH, A.G i l'A.M. En aquest cas hi ha dues alumnes que van sortir com a líders positives que no han obtingut cap vot per part dels seus companys.

5.2- TAULES.

Per realitzar aquest recompte cal tenir en compte que a la classe hi havia 12 alumnes i cadascú havia d'escollir a tres companys/es, per tant en total hi havia 36 vots. Si dividim els alumnes entre gèneres, hi ha 24 vots que són de nenes, ja que són 8 i per altra banda tenim 4 nens, per tant, 12 vots del gènere masculí.

Recompte dels vots de les relacions grup/classe. (Qüestionari preintervenció):

Pregunta 1: M'agrada: Amb quins dels nens i nenes de la teva classe t'agrada més anar?		
De nena a nen:	1/24 vots possibles.	4,1%
De nena a nena:	23/24 vots possibles.	95,8%
De nen a nena:	7/12 vots possibles.	58,33%
De nen a nen:	5/12 vots possibles.	41,66%

Pregunta 2: No m'agrada: Ara, escriu el nom dels tres nens i nenes de la classe amb qui t'agradi menys anar. Potser que la majoria dels teus companys t'agradin, però potser amb algun t'agradi anar menys que amb els altres.		
De nena a nen:	13/24 vots possibles.	54,16%
De nena a nena:	11/24 vots possibles.	45,84%
De nen a nena:	9/12 vots possibles.	75 %
De nen a nen:	3/12 vots possibles.	25 %

En aquestes taules podem veure representades les relacions entre sexes oposats i entre un mateix sexe. Representen els vots que hi van haver de nena a nen, de nena a nena, de nen a nena i de nen a nen en el qüestionari preintervenció.

En la primera taula observem el resultat de la pregunta 1

(amb quins dels nens i nenes de la teva classe t'agrada més anar?) Veiem que les nenes prefereixen anar juntes, ja que 23 de 24 vots de les alumnes eren de nena a nena i només una nena va escollir a un nen. En canvi, en el cas dels nens els vots van estar més repartits; un 58,33 dels vots són que els nens escullen a nenes i un 41,66% escullen als nens.

La segona taula representa els vots que hi van haver a la pregunta 2 (Ara, escriu el nom dels tres nens i nenes de la classe amb qui t'agradi menys anar). Potser que la majoria dels teus companys t'agradin, però potser amb algun t'agradi anar menys que amb els altres.) Les nenes van escollir amb 13 vots dels 24 possibles que no els agradava anar amb nens (54,16%) i amb 11 vots dels 24 (45,84%) que no els agradava anar amb nenes. Respecte als nens van votar amb 9 vots d'11 que no volien anar amb les nenes, és a dir un 75% dels vots. Per tant, el 25% restant eren vots de nens que no els agradava anar amb altres nens.

Recompte vots de les relacions grup classe.(Qüestionari postintervenció):

Pregunta 1: M'agrada: Amb quins dels nens i nenes de la teva classe t'agrada més anar?		
De nena a nen:	2/24 vots possibles.	8,3%
De nena a nena:	22/24 vots possibles.	91,6%
De nen a nena:	6/12 vots possibles.	50%
De nen a nen:	6/12 vots possibles.	50%

Pregunta 2: No m'agrada: Ara, escriu el nom dels tres nens i nenes de la classe amb qui t'agradi menys anar. Potser que la majoria dels teus companys t'agradin, però potser amb algun t'agradi anar menys que amb els altres.		
De nena a nen:	15/24 vots possibles.	62,5%
De nena a nena:	9/24 vots possibles.	37,5%
De nen a nena:	8/12 vots possibles.	66,6%
De nen a nen:	4/12 vots possibles.	33,3%

En aquestes taules podem veure representades les relacions entre sexes oposats i entre un mateix sexe. En aquest cas, podem observar el nombre i la disposició de vots que hi va haver després de l'aplicació de la unitat didàctica de l'aprenentatge cooperatiu.

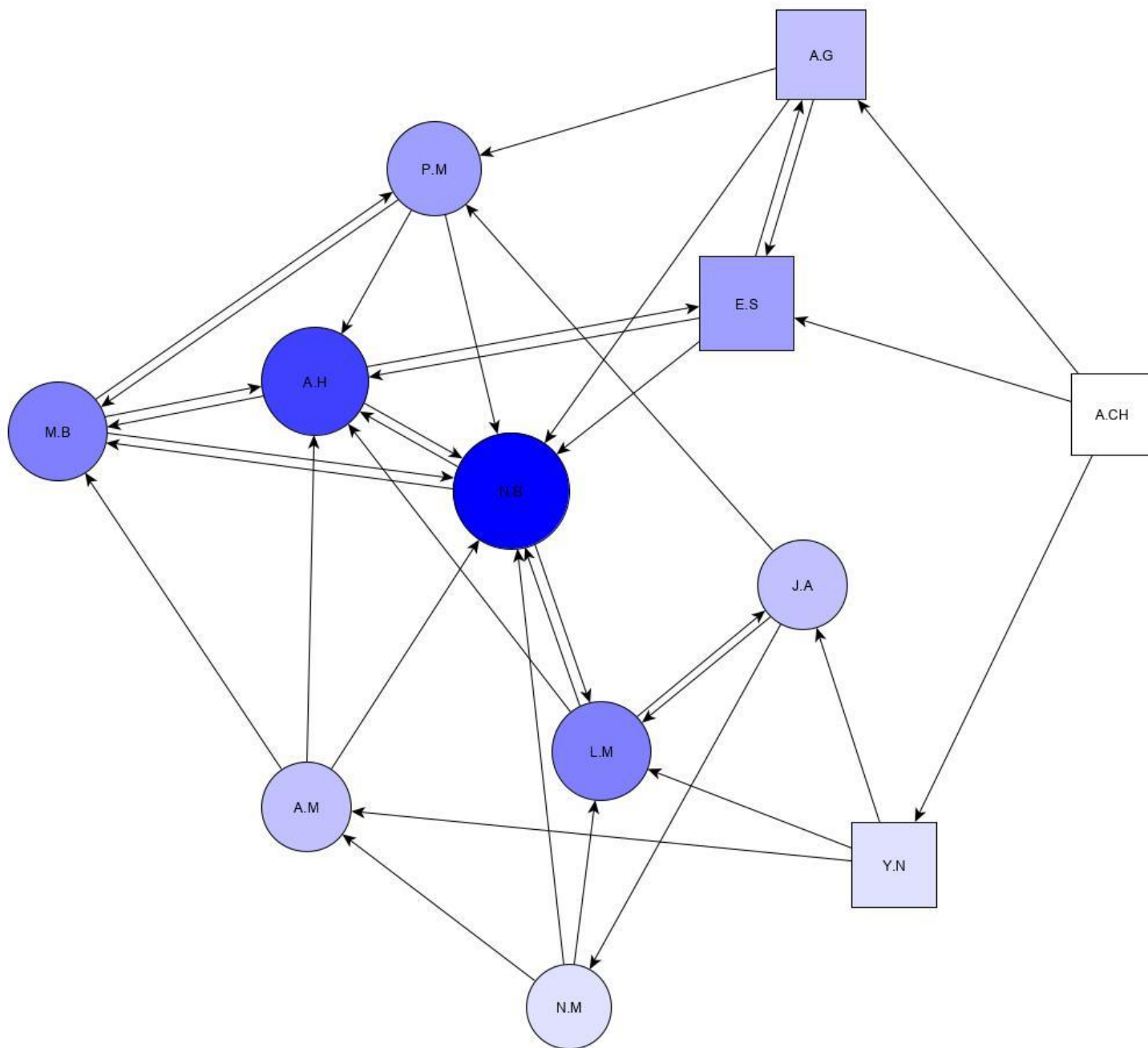
En la taula que fa referència a la pregunta 1, observem que les alumnes igualment prefereixen anar amb altres nenes en una gran majoria. Un 91,66% dels vots són de nena a nena. Així doncs, en comparació a la taula 1 del qüestionari preintervenció

només hi ha un vot de diferència. Pel que fa als nens, els vots estan totalment repartits i un 50% dels vots són de nen a nena i un 50% de nen a nen.

En relació a la pregunta 2, podem veure representat a la taula 2 que el rebuig cap als nens augmenta . Entre totes les alumnes hi van haver 15 vots que no volien anar amb nois i 9 vots que no volien anar amb companyes del seu mateix sexe. Les votacions dels nens van ser més equilibrades, ja que un 66% dels vots eren de nens que no volien amb nenes i un 33,33% de nens que no volien anar amb nens. Així doncs els vots van estar més repartits que en el qüestionari inicial.

5.3- SOCIOGRAMES

Sociograma pregunta 1 del qüestionari preintervenció:

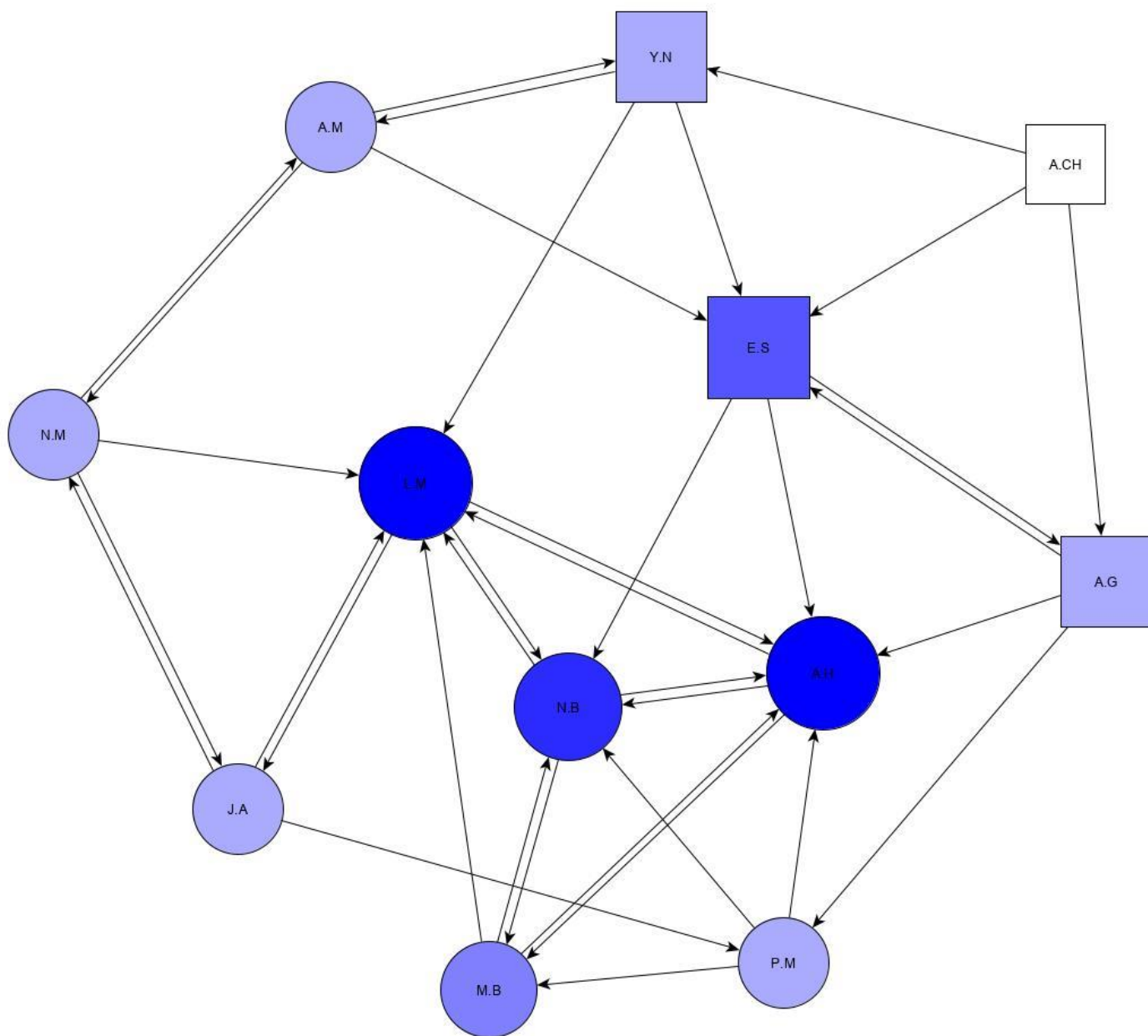

En aquest primer sociograma podem veure representats amb figures geomètriques de diferents tonalitats de color blau i fletxes els resultats del gràfic que fan referència a la pregunta 1 del qüestionari preintervenció (barres blaves). S'observa que la N.B és la que té la figura d'un blau més intens i més gran, per tant és la que més vots a rebut per part dels companys. Podem identificar una altra alumna amb una votació elevada i per tant, amb una figura més blava que la resta dels seus companys, la A.H. Per altra banda cal destacar que l'A.CH esta completament blanc i amb un figura petita, ja que no rep cap vot dels seus companys.

En aquest sociograma també podem observar les relacions socials positives que existeixen entre els alumnes a l'hora d'escollir amb qui els agradaria jugar. Es poden destacar varies relacions on hi ha una connexió mútua:

- Hi ha cinc parelles d'alumnes que s'escullen mútuament:
L'A.G i L'E.S, la M.B i P.M, la N.B i la L.M i la J.A i L.M i l'E.S i l'A.H.
- D'aquestes, només apareix una única relació de connexió mútua entre nen i nena és de l'E.S i la A.H.
- La M.B, la A.H i la N.B s'escullen unes a les altres.

Sociograma pregunta 1 del qüestionari postintervenció:

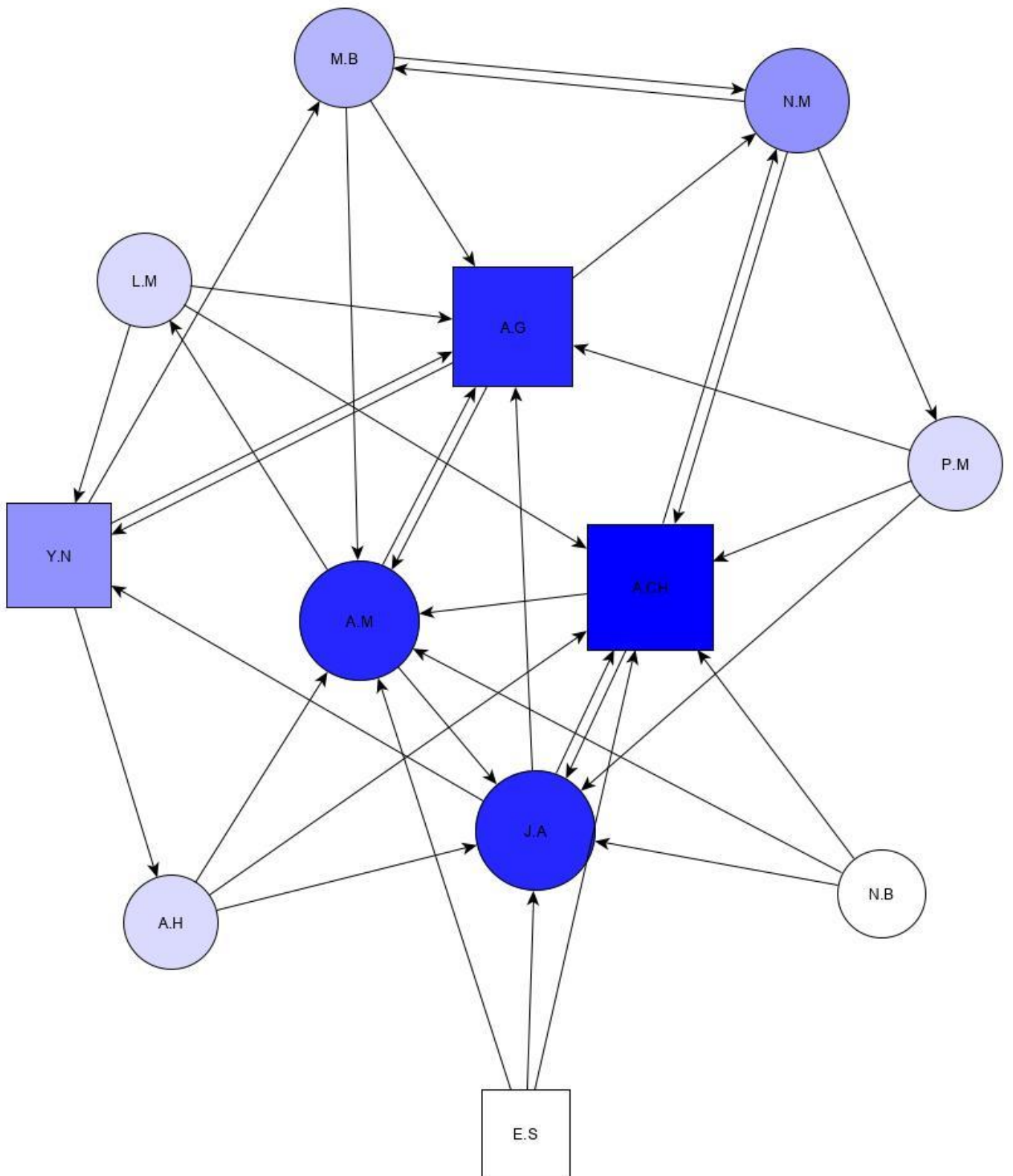
En aquest segon sociograma es mostren els resultats de la pregunta 1 postintervenció. Podem observar les relacions socials que hi havia entre els alumnes quan van escollir a tres companys/es amb els que els agradaria jugar .

En aquest cas, les que tenen la figura més intensa són l'A.H i la I.M, ja que són les alumnes que més cops van ser escollides entre els companys però també podem observar que la N.B i l'E.S també han estat força votats. Cal destacar com en el sociograma anterior que l'A.CH és l'únic alumne que té la figura totalment blanca, ja que no va rebre cap vot per part dels seus companys de classe.

Analitzant les fletxes podem veure que hi ha forces relacions de connexió mútua, és a dir que els alumnes s'han escollit un a l'altre. Aquestes relacions són:

- La N.M i la A.M.
- La N.M i la J.A.
- A.M i en Y.N. (Única connexió mútua entre diferents gèneres).
- J.A i L.M.
- E.S i A.G.
- M.B, N.B i A.H.
- L.M i A.H.
- L.M i N.B.

Sociograma de la pregunta 2 del qüestionari preintervenció:

En aquest sociograma s'hi representen els resultats que es van obtenir en la pregunta 2 del qüestionari inicial on els alumnes escollien a tres companys/es amb els quals no els agradaria jugar o anar junts.

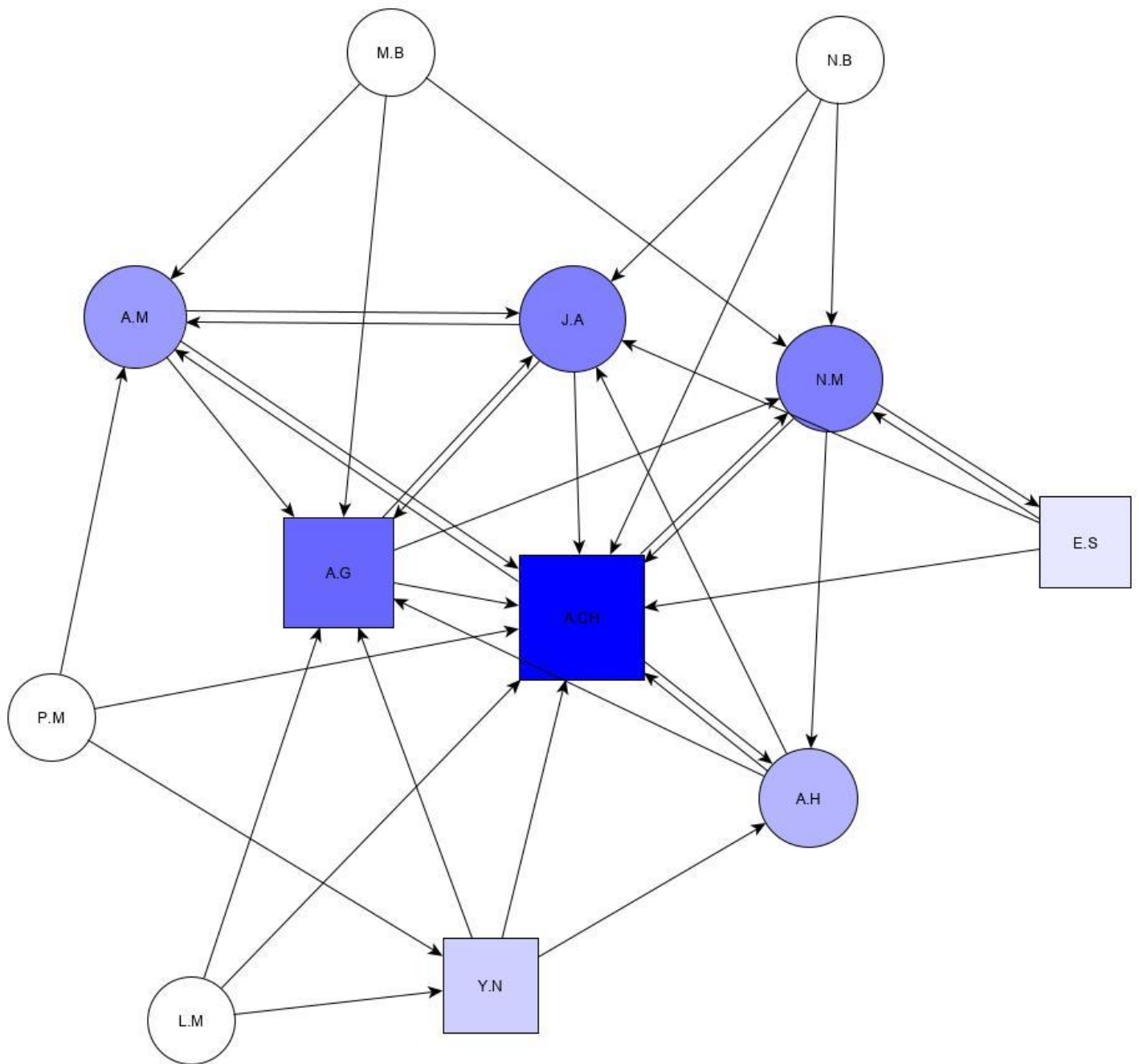
Podem observar que en el centre del sociograma hi ha quatre alumnes amb una figura força més gran i més intensa de colors que la dels seus companys, ja que són qui van rebre més vots. Són: A.G, l'A.CH l'A.M i la J.A, entre ells qui més vots rep és l'A.CH, que té set fletxes de d'altres companys.

Per altra banda es pot veure que la N.B i l'E.S tenen la figura geomètrica completament blanca perquè no reben cap vot per part dels altres infants.

Es poden identificar varies relacions de rebuig mutu, són:

- Entre l'A.CH i la N.M.
- Entre l'A.G i en Y.N.
- Entre l'A.M i l'A.G.
- Entre J.A i A.CH.
- Entre la M.B i la N.M.

Sociograma pregunta 2 del qüestionari postintervenció:

En aquest quart i últim sociograma hi ha representats els resultats de la pregunta 2 del qüestionari postintervenció. Hi queden reflectits els alumnes rebutjats de la classe i les eleccions de cada un d'ells a l'hora d'escollir a tres companys/es amb els quals no els agradaria jugar.

Podem observar que al mig del sociograma hi ha la figura de l'A.CH amb una mida molt superior a la dels seus companys i amb una tonalitat de blau molt forta, ja que tota la classe el va escollir a ell menys la M.B. Els altres alumnes que reben més vots són la J.A, la N.M i l'A.G. Per altra banda, podem observar que hi ha quatre alumnes que no reben cap vot per part dels seus companys/es, la M.B, la N.B, la P.M i la L.M.

A més a més, es poden observar sis relacions de rebuig mutu entre els alumnes, són:

- Entre l'A.M i la J.A.
- Entre l'A.G i la J.A.
- Entre l'A.M i l'A.CH.
- Entre l'A.CH i la N.M.
- Entre la N.M i l'E.S
- Entre l'A.CH i la A.H.

6- DISCUSSIÓ

La hipòtesi del meu treball està enfocada en avalar que les sessions de treball cooperatiu dutes a terme en la meva intervenció al curs de segon de primària de l'escola Sant Marc ajudarien a millorar la cohesió de grup classe i les relacions socials entre els alumnes.

Tenint en compte una valoració global dels resultats no obtinc una resposta clara i exacte que em permeti afirmar que la cohesió de grup hagi millorat de manera substancial, però sí que s'observen alguns avenços i canvis en les relacions entre els infants que, ja de per si, són rellevants i justifiquen la importància de l'aprenentatge cooperatiu.

Cal destacar també que sis sessions de treball cooperatiu i només a les classes d'educació física és un temps molt limitat per a poder observar resultats significatius. Segurament, si el treball cooperatiu s'introduís des d'una visió metodològica més global i integrat com a la metodologia de treball habitual del grup classe i en un espai de temps més llarg, els resultats obtinguts serien molt més clars. Tot i així, els canvis que s'han notat a nivell de relacions són prou importants per justificar la intervenció basada en el treball cooperatiu per millorar la cohesió de grup i el clima de treball.

Si observem els vots de la pregunta 1 del qüestionari preintervenció i postintervenció, podem identificar els/les diferents líders de la classe i veure si encara ho són després de l'aprenentatge cooperatiu. En el primer gràfic podem veure com el rol de líder està força decantat i determinat per la N.B i la A.H abans de realitzar la intervenció cooperativa. En canvi, després de fer les sis sessions d'aprenentatge cooperatiu els resultats han variat i el paper de líder està més repartit. La N.B, l'A.H, la L.M i l'E.S són els alumnes que han obtingut més vots en la segona votació. Els vots obtinguts per les dues líders han quedat repartits entre quatre. Tal com diu Pujolàs (2008) i basat en estudis de Johnson i Johnson, Parrilla, Coll i Holubec, l'aprenentatge cooperatiu permet una millora de les relacions entre els alumnes. Així doncs, entenem que els vincles entre els nens i nenes han millorat després del treball cooperatiu i per això les votacions a l'hora d'escollir tres nens o nenes amb els quals els agrada jugar ha estat més repartida entre tots els alumnes.

Cal destacar però, que l'aprenentatge ha estat efectiu però no d'una manera total, ja que hi ha un alumne, l'A.CH que inicialment no va rebre cap vot dels seus companys i després de la intervenció tampoc en va rebre cap. Així doncs, en aquest cas no va

ajudar a millorar la integració social d'aquest alumne i el seu reconeixement dins del grup. Possiblement, en aquest cas, hi intervinguin també factors culturals (L'A.CH és marroquí) que requeririen altres dinàmiques per millorar.

Si ens basem en els resultats del gràfic de la pregunta 2, podem intuir quin són els alumnes rebutjats de la classe o els líders negatius, ja que els nens i nenes van escollir tres companys/es amb els quals no els agradava jugar. Les barres que representen els resultats del qüestionari preintervenció ens diuen que hi ha quatre alumnes amb una votació força elevada amb 6 o 7 vots i que, per tant, són força rebutjats pels seus companys/es, són la J.A, l'A.CH, l'A.G i l'A.M.

Pujolàs i Lago (2008) subscriuen que la cohesió de grup i l'aprenentatge cooperatiu estan fortament relacionats entre ells i també que existeix una certa dependència mútua, ja que una bona cohesió ajuda a treballar correctament la l'aprenentatge cooperatiu i l'aprenentatge cooperatiu ajuda a millorar la cohesió. Així doncs, són dos termes que es retroalimenten. En teoria, tenint en compte aquesta aportació dels autors, entenem que després de la intervenció hauria de millorar la cohesió del grup classe i per tant, els resultats de la pregunta 2 del qüestionari postintervenció haurien d'estar força repartits entre tots els alumnes. Si analitzem les barres vermelles que fan referència als resultats preintervenció, observem que l'aprenentatge cooperatiu ha tingut efecte, ja que dos dels quatre alumnes que van sortir rebutjats han disminuït el seu nombre de vots en la postintervenció. Per altra banda, observem que l'A.CH ha augmentat molt el seu nombre de vots i gairebé tota la classe ha escollit que no els agrada jugar amb ell. Per tant, en aquest cas l'aprenentatge cooperatiu no ha tingut una repercussió positiva, sinó que ha reforçat el rol de rebutjat d'aquest alumne.

Observant el resultat de la pregunta 3 dels qüestionaris es poden identificar part dels líders de la classe, concretament els positius, ja que els alumnes van escollir aquells companys/companyes que ajudaven als altres quan ho necessitaven. Els resultats ens diuen que abans de la intervenció hi havia una líder positiva amb 7 vots, l'A.H, però la N.B, la L.M i l'E.S també han estat força escollits pels seus companys/es. Així doncs, aquests alumnes són els que més ajuden als altres.

En la fonamentació teòrica, Hellison (1995, 2003, 2005) considera que amb la metodologia que jo he utilitzat per la meua intervenció (Aprenentatge cooperatiu + Model de responsabilitat social i personal) els alumnes s'haurien d'ajudar uns als altres i respectar-se. Així doncs, després de fer sis sessions de treball cooperatiu el rol de líder positiu hauria d'estar més repartit que abans, ja que tothom hauria d'ajudar a tothom en les activitats cooperatives. Observant el gràfic podem confirmar en part el

que ens diu Hellison, ja que tres alumnes que en el primer qüestionari van obtenir pocs vots, en el segon van millorar notablement els seus registres. No obstant, hi ha dos alumnes que, tot i havent treballat de manera cooperativa durant un més i mig en les sessions d'educació física, no han estat escollits cap cop pels seus companys de classe.

L'anàlisi dels resultats de la pregunta 4 del qüestionari permet identificar l'altre gran part dels líders, els negatius. Són aquells alumnes que no deixen o prohibeixen jugar a la resta de companys i no respecten la diversitat d'opinions que hi ha dins d'un grup-classe. Kagan (1994) exposa que l'aprenentatge cooperatiu aconsegueix una participació equitativa on tothom té les mateixes oportunitats d'èxit, així doncs, ningú passa per sobre de ningú. Per tant, després de l'aprenentatge cooperatiu el rol de líder negatiu no hauria ser per a ningú, sinó que hauria de quedar diluït entre tots els alumnes.

En el gràfic que representa els resultats d'aquesta pregunta podem observar que inicialment hi havia un líder negatiu totalment destacat, amb deu vots, l'A.G. Només tres alumnes més van superar els quatre vots, l'A.CH, l'A.M i la N.M. Després de realitzar sessions on la participació era equitativa i tothom tenia les mateixes possibilitats d'èxit l'A.G va baixar de deu a set vots. Per tant, en aquest cas l'aprenentatge cooperatiu va ser útil per a ell. Per altra banda, cal dir que els altres tres alumnes que van superar els quatre vots es van mantenir igual o van augmentar, sobretot la N.M que en el qüestionari postintervenció va rebre 10 vots. Personalment, penso que això es pot justificar amb un dels problemes que presenta Slavin (1983) envers l'aprenentatge cooperatiu. Ens diu que hi ha alumnes que estan acostumats a treballar de manera individual aplicant el seu propi ritme d'aprenentatge i quan han de cooperar no són capaços de respectar les necessitats dels seus companys.

Pujolàs (2009) afirma que l'aprenentatge cooperatiu assegura una participació gairebé igualitària i equitativa entre els diferents alumnes d'un grup classe. Així doncs, tots els nens i nenes han poden participar per igual. Observant el gràfic que fa referència a la pregunta 5 podem identificar aquells alumnes que no els deixen participar en alguns jocs o activitats, per tant, estan rebutjats. Tenint en compte que una de les característiques fonamentals de la meua intervenció era que hi hagués una participació equitativa i una igualtat d'oportunitats d'èxit, penso que els alumnes que van sortir rebutjats en el qüestionari preintervenció haurien de deixar de ser-ho o reduir el nombre de vots.

Si observem els resultats del qüestionari preintervenció podem identificar una alumne que està clarament rebutjada pels seus companys, ja que vuit dels dotze alumnes de la classe van votar que a l'A.M no la deixaven jugar en determinades situacions. En canvi, després de la intervenció de l'aprenentatge cooperatiu aquesta alumna va deixar de ser la més votada. Així doncs, podem afirmar que les relacions de l'A.M amb els seus companys van millorar gràcies al treball cooperatiu. A més a més, en els resultats del qüestionari postintervenció no hi ha cap alumne que obtingui una votació molt destacada en comparació als seus companys. És per això que Kagan, Moruno Sánchez, Zarquiey i Pujolàs donen tanta importància a la igualtat d'oportunitats i que tothom pugui tenir èxit i es senti valorat. Johnson i Johnson relacionen aquest èxit amb una millora de l'autoestima, ja que si un alumne aconsegueix triomfar davant dels seus companys/es la seva autoestima augmentarà.

Pujolàs (2009) també ens diu que per aplicar correctament l'aprenentatge cooperatiu cal fer-ho amb petits grups de tres o quatre alumnes totalment heterogenis. Així doncs, durant les sessions i la meua planificació jo vaig crear els grups de treball respectant aquesta premissa referent a la composició dels grups i tenint en compte els resultats obtinguts de la pregunta 2 del qüestionari preintervenció. Per tant, vaig agrupar aquells alumnes que no volien anar junts en un mateix grup per millorar-ne les seves relacions i la cohesió. Eren grups totalment heterogenis a nivell de gènere i a nivell de processos d'aprenentatge, així doncs, a cada grup hi havia nens i nenes. Aprofitant les respostes de les preguntes 1 i 2 dels qüestionaris pre i postintervenció he pogut analitzar si la cohesió entre generes millora després de treballar cooperativament.

Si comparem els resultats de la primera pregunta dels dos qüestionaris (amb qui t'agrada jugar?) , podem veure que les nenes tenen una preferència molt clara a l'hora d'escollir a companys i companyes per jugar, prefereixen a alumnes del seu mateix sexe. Després de fer la intervenció observem que aquesta preferència es redueix però mínimament i només hi ha dues nenes que escullen a un nen per jugar junts. Podem relacionar aquesta mínima reducció amb el que ens recomana Pujolàs, la importància de treballar cada àmbit del seu programa AC/CA almenys durant tot un curs acadèmic per a que els canvis siguin notables.

Així doncs, només sis sessions d'aprenentatge cooperatiu són poques per veure resultats més significatius. El cas dels nens és diferent, ja que com podem observar a les taules, no tenen cap preferència clara a l'hora d'escollir a companys/es a l'hora de jugar, és a dir, tant els agrada jugar amb nens com amb nenes. Després de fer la

intervenció d'aprenentatge cooperatiu els nens tenen un 50% de preferència per cada sexe.

Per altra banda si observem el grau de rebuig que té cada gènere a l'hora d'escollir a companys/es per a jugar, podem veure que les noies escullen amb un 54,16 dels vots que no volen jugar amb nens i amb un 45,84 no volen jugar amb altres noies. Després de les sis sessions d'aprenentatge cooperatiu el resultat per no jugar amb els nois augmenta. En canvi, en el cas dels nois, inicialment mostren un rebuig cap a les nenes a l'hora de jugar però després de la meua intervenció hi ha un petit ajustament i els vots queden més repartits.

Fernando Ramos i Antonio Mendo (2014) fan una intervenció destinada a la reducció de la discriminació per raons de sexe ens les classes d'educació física i arriben a la conclusió que les agrupacions a les classes d'educació física no es poden deixar a l'atzar, recomanant la formació de grups mixtes heterogenis amb nivells d'habilitat homogenis d'ambdós sexes.

Com a conclusió podem afirmar que l'aprenentatge cooperatiu també cohesiona al grup a nivell de gèneres però necessita un procés llarg i constant, ja que amb sis sessions les evolucions han estat molt petites.

Juan Antonio Andueza, Pere Lavega, Oleguer Camerino i Marta Castañer (2016) defensen la sociometria com un gran recurs per millorar la gestió del grup classe per tal de poder conèixer l'estructura de les relacions i poder actuar estratègicament per anar-les millorant i aconseguir una millor cohesió de grup.

Així doncs, analitzant i comparant els resultats dels sociogrames obtinguts pre i postintervenció referents a les preguntes 1 i 2 (Pregunta 1: Amb quins dels nens i nenes de la classe t'agrada més anar? Pregunta 2: Amb quins nens i nenes de la classe no t'agrada anar?) observem que després de la meua intervenció hi ha canvis notables de millora entre les relacions.

Si comparem els dos sociogrames que fan referència a la pregunta 1 dels qüestionaris pre i postintervenció, podem veure que després de treballar cooperativament han sorgit quatre noves relacions mútues entre els alumnes. Per tant, l'aprenentatge cooperatiu ha fomentat una millora en les relacions socials dels alumnes. Tot i això, cal destacar negativament que només hi ha una relació mútua entre gèneres diferents.

Per altra banda, si comparem els sociogrames que fan referència a la pregunta 2 dels dos qüestionaris, podem observar una millora força significativa entre els infants de

segon. En el sociograma del qüestionari preintervenció observem que hi ha cinc relacions de rebuig mutu entre alumnes. S'ha de tenir compte que quan vam realitzar les sessions d'aprenentatge cooperatiu aquests alumnes que es van votar uns als altres per a no treballar junts. En les sessions de treball cooperatiu els vaig organitzar dins el mateix grup de treball per millorar-ne la seva relació. Si analitzem el segon qüestionari podem veure que l'aplicació de l'aprenentatge cooperatiu ha estat efectiu, ja que només es repeteix una relació de rebuig. Així doncs, podem afirmar que l'aprenentatge cooperatiu ha servit per a poder millorar i trencar aquestes relacions negatives que hi havia entre els alumnes.

Amb aquesta informació obtinguda podem identificar millor els diferents grups dins el grup classe i els diferents tipus de relació (positiva i negativa) entre ells. A partir d'aquí, seguir treballant de manera cooperativa i anar ajustant la composició i organització dels grups per tal d'aconseguir una transformació positiva de les relacions i dinàmica del grup també influirà en obtenir un clima d'aula més positiu i en una millor consecució dels objectius pedagògics.

Després d'analitzar tots els resultats dels gràfics i els sociogrames puc veure que l'anàlisi del grup classe que vam fer jo i el meu tutor de centre a partir de la metodologia observacional durant una setmana no coincideix amb alguns dels resultats obtinguts. En C.P i jo vam identificar la M.B com a líder positiva i en els qüestionaris pre i postintervenció no va ser-ho. Per altra banda, sí que vam poder identificar a l'A.CH i la N.M com a alumnes rebutjats, ja que vam observar que mostraven moltes dificultats socials. Finalment, també coincidim en que l'A.G és un líder negatiu, ja que vol ser un alumne guanyador i sempre vol portar la iniciativa, aspecte que molesta als seus companys de classe. Així doncs, reitero la importància de realitzar dinàmiques i utilitzar estratègies diverses per tenir un coneixement molt més global i fiable del grup classe.

Finalment, després de valorar tots els resultats obtinguts puc afirmar que el clima d'aula i la motivació per aprendre i obtenir èxit de grup a les classes d'educació física han millorat. Les activitats proposades han estat encaminades, tal com diu Pujolàs a aconseguir que, a poc a poc, els alumnes i les alumnes d'una classe prenguin consciència que formen part d'un grup i es converteixin cada vegada més en una petita comunitat d'aprenentatge.

6.1- LÍNIA DE FUTUR

Tal com diu Pujolàs en el seu programa AC/CA fomentar la cohesió de grup només forma part d'un àmbit del programa, per a què sigui efectiu es necessiten treballar també l'àmbit B i l'àmbit C. Així doncs, proposo al tutor i al claustre de mestres que segueixin aplicant aquesta metodologia incorporant-la als àmbits restants per aconseguir els millors resultats possibles entre els alumnes.

A més a més, també recomanaria que no només s'utilitzi l'aprenentatge cooperatiu en l'educació física, sinó que s'apliqui en totes les àrees curriculars i també en la manera de treballar entre tots els professionals del centre, com a grup de mestres per a seguir millorant i poder atendre, encara amb més èxit, les necessitats educatives i socials dels nens i nenes.

En una possible línia d'investigació futura podria aplicar la mateixa intervenció als diferents cursos de l'escola per així poder obtenir resultats més extrapolables i comprovar amb un major nombre d'alumnes la relació entre el recurs pedagògic de l'aprenentatge cooperatiu amb la cohesió de grup.

6.2- LIMITACIONS

La principal i major limitació que vaig tenir va ser el temps del qual vaig disposar per realitzar la meva intervenció, ja que només vaig realitzar sis sessions d'aprenentatge cooperatiu i això, segons els experts, és un període massa curt de temps per obtenir resultats significatius. És necessari tenir un temps d'aplicació major per poder aconseguir resultats més positius i determinants. El nombre d'alumnes també és molt reduït per poder extrapolat els resultats del present estudi.

Per altra banda també penso que la falta de formació inicial sobre aquesta metodologia em va limitar, ja que quan vaig realitzar la fonamentació teòrica vaig poder veure i aprendre molts continguts nous que em van fer millorar i modificar alguns aspectes de la meva programació inicial.

Finalment penso que la falta de coneixements i pràctica sobre l'aprenentatge cooperatiu dels alumnes també va ser una limitació, ja que vam haver de dedicar força temps a conèixer el terme i diferenciar-lo del joc cooperatiu.

Tot i aquestes limitacions, aquest estudi ha analitzat en profunditat a un grup de 12 alumnes, utilitzant diferents tècniques d'investigació que ens ha permès conèixer la relació entre l'aprenentatge cooperatiu i la cohesió de grup.

7- CONCLUSIONS

Després d'analitzar els resultats de la investigació realitzada en aquest treball i comparar-los amb els coneixements dels autors de referència, puc afirmar que l'aprenentatge cooperatiu és un model pedagògic que permet treballar qualsevol contingut en totes les àrees curriculars, de fet, ell mateix ja és un contingut d'aprenentatge. En el cas de l'educació física es pot aplicar de manera independent o de manera híbrida amb altres metodologies, sempre tenint en compte els elements essencials i fonamentals. La hibridació de models pedagògics permet als mestres adaptar les classes a les característiques i necessitats educatives dels alumnes tenint en compte també les característiques del context escolar.

Val a dir que l'aprenentatge cooperatiu és efectiu però necessita un procés llarg per aconseguir uns resultats notables. A partir de la cooperació es pot realitzar una bona avaluació de les relacions del grup classe, els sociogrames ens permeten avaluar les relacions intragrupals i a partir d'aquí podem planificar les sessions següents de la millor manera possible per tal que ens permetin aconseguir els resultats de millora proposats.

Així doncs, podem concloure que la cohesió de grup i l'aprenentatge cooperatiu són dos termes que es retroalimenten l'un a l'altre. Treballar la cohesió d'un grup ajuda a millorar l'ambient dins l'aula i alhora suposa poder crear el clima de treball necessari per a poder cooperar. Per altre banda, quan es treballa amb la metodologia de l'aprenentatge cooperatiu els alumnes aprenen uns dels altres i no poden obtenir èxit sense que la resta d'alumnes ho facin, d'aquesta manera la cohesió també millora. Una bona cohesió de grup millorarà les relacions i les interaccions entre els infants i la motivació a nivell personal també augmentarà. Cal destacar que tenen major èxit els grups que tenen una bona cohesió que els grups on les relacions són negatives i no hi ha un bon clima de treball.

Mitjançant l'aprenentatge cooperatiu, a part de treballar continguts curriculars, també es treballen valors fonamentals del dia a dia de les persones. D'aquesta manera podrem aconseguir un millor perfil d'alumnat, en definitiva uns futurs ciutadans del demà que tinguin en compte valors com el respecte, la solidaritat i l'empatia i que, per tant, ajudin a aconseguir una societat millor. A part, treballant cooperativament podem aconseguir una millora en el diàleg, la iniciativa i l'autonomia personal dels alumnes i moltes altres habilitats socials fonamentals per conviure en un present i en el futur.

Un aspecte que cal destacar i que jo mateix he pogut observar és la felicitat que aconsegueixen tots els nens i nenes quan treballen amb l'aprenentatge cooperatiu, ja que hi ha una participació equitativa amb una igualtat d'oportunitats. És a dir, ningú és més que ningú i tothom és capaç d'assolir l'èxit personal i contribuir en el grupal.

Com a futur mestre i tenint en compte els beneficis que pot aportar l'aprenentatge cooperatiu, penso que és una metodologia de treball molt adequada per treballar dins i fora les aules, sempre i quan es realitzi de la manera correcte. Crec que tots els docents haurien de tenir-ne més coneixement, ja que una de les principals causes de la poca aplicació de l'aprenentatge cooperatiu és la falta de formació entre els mestres.

És important dir que quan vaig realitzar la meua intervenció amb els alumnes de segon, aquest recurs pedagògic em va permetre fomentar la inclusió dins l'aula, ja que en aquell curs hi ha una gran diversitat d'alumnes; infants amb un nivell socioeconòmic baix, de diferents cultures i amb petits trastorns d'aprenentatge. Així doncs, val a dir que l'aprenentatge cooperatiu ajuda a tots els nens i nenes a integrar-se.

Des del meu punt de vista, l'aprenentatge cooperatiu no només hauria de ser una manera de treballar per als infants. També s'hauria d'aplicar entre els docents, ja que pot ajudar a millorar el clima de treball i a remar tots en la mateixa direcció intentant aconseguir una escola millor. Penso que la cooperació és un aspecte fonamental i imprescindible durant tota la nostra vida, ja que d'aquesta manera les persones mostren respecte i són respectats, tothom té el dret d'expressar i aportar el seu granet de sorra.

8-BIBLIOGRAFIA

- Andueza, J.A. (2016). La sociometria, un recurso para incentivar el Trabajo grupal en educación física. Barcelona: *Tándem*, 52, 58-63.
- Besalú, X. I Vila, I. (2011). Consolidar la cohesió social, l'educació intercultural i la llengua catalana. *Caixa d'eines*.
- Carpena, A. (2012) Com et sents? Educació socio emocional dels cinc als dotze anys. Vic: Eumo Editorial.
- Carrascosa, J. (2003). *¿Dirigir o liderar?*. Editorial Gymnos.
- Curto, C., Gelabert, I., González, C. i Morales, J. (2009). Experiencias con éxito de aprendizaje cooperativo en Educación Física. Barcelona: Inde Publicaciones.
- Darder, P.; Bach, E. Sedueix-te per seduir. Viure i educar les emocions. Barcelona: Edicions 62, 2010.
- Del Mar, M. (2009). Aprendizaje cooperativo. *Innovación y experiencias educativas*, 14,1-10.
- Duran, M. (2006). Incrementar la participación y la cohesión en un grupo virtual. *Educar*, 37, 65-83.
- Dyson, B., Lienehan, N. i Hastie, P. (2010). The ecology of cooperative learning in elementary physical education classes. *Journal of Teaching in Physical Education*, 29, 113-130.
- Colell, J. i Escudé, C. (2006). *Conductes i experiències socials a classe (CESC)*. Recuperat de: <http://www.xtec.cat/~cescude/B%20CESC.htm>
- Generalitat de Catalunya, (2009, juny 29). Competències bàsiques. *Diari oficial de la generalitat de Catalunya (DOGC)*, p.26.
- Gillies, R.M., Boyle, M. (2010). Teachers reflections on cooperative learning: Issues of implementation. *Teaching and teacher Education*, 35, 933-940.
- Grineski, S. (1993). Achieving educational goals in physical education. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 64 (5), 32-32.
- González, O. (2007). Cohesión de equipo. *Revista Edeportes*, 114, 1-10.
- Fathman, A. K. i Kessler, C. (1993). Cooperative Language Learning in School Contexts. *Annual Review of Applied Linguistics*, 13, 127-140.
- Fernández-Río, J. (2004). Desafíos físicos cooperativos en el aula de educación física: una experiencia de aventura. *Tándem*, 14, 57-66.
- Fernández-Río, J. (2009). El modelo del aprendizaje cooperativo Connxiones con el modelo comprensivo. Dins a: Modelos actuales de iniciacion Deportiva. 193-234.

Fernández-Río, J., Cecchini, J.A., Méndez, A. (2014). Effects of cooperative learning on perceived competence, motivation, social goals, effort, and boredom in prospective Primary Education teachers. *Infancia y aprendizaje*, 37(1), 57-89.

Fernández-Río, J. i Méndez, A. (2016) El aprendizaje cooperativo: Modelo pedagógico para Educación Física. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, 29, 202-206.

Fernández-Río, J. (2018) Participación equitativa e igualdad de oportunidades de éxito: Sexto sentido y séptimo elementos básicos del aprendizaje cooperativo. *XI Congreso internacional de actividades físicas cooperativas*.

Johnson, D.; Johnson, R.; Holubec, E. (1999). *El aprendizaje cooperativo en el aula*. Buenos Aires: Paidós.

Lara, S. (2001). Una estratègia eficaz para fomentar la cooperación. *ESE : Estudios sobre educación*. , Nº 1, 99-110.

López, A., Frutos, H. (2011). La cohesión grupal, un estudio observacional de su incidencia en educación física. *Ágora para la EF y el deporte*, 13 (03), 397-410.

Olmedilla, A., Ortega, E., Almeida, P., Lameiras, J., Villalonga, T., Sousa, C., Torregrosa, M., Cruz, J., Garcia-Mas, A. (2011). Cohesión y cooperación en equipos deportivos. *Anales de psicología*, 27 (01), 232-238.

Pujolàs, P. (2008). 9 ideas clave. El aprendizaje cooperativo. Barcelona: Graó.

Pujolàs, P. (2008). Cooperar per aprendre i aprendre a cooperar: el treball en equips cooperatius com a recurs i com a contingut. *Suports*, 12 (1), 21-37.

Pujolàs, P. (2009). El aprendizaje cooperativo. *Revista de educación*, 349, 225-239.

Pujolàs, P. et al. (2011). "El programa CA/AC (Cooperar per Aprendre/Aprendre a Cooperar) per ensenyar a aprendre en equip. Implementació de l'aprenentatge cooperatiu a l'aula." Vic: Universitat de Vic, 2014. CIFE-GRAD.

Ramos,F., Hernandez, A.(2015). Intervencion para la discriminación por sexo en las clases de educación física según los contenidos y agrupamientos utilizados. *Revista Española de Educación Física y Deportes*, núm. 404, 27-38.

Ramos,F., Hernandez, A.(2015). Intervencion para la discriminación por sexo en las clases de educación física según los contenidos y agrupamientos utilizados. *Revista Española de Educación Física y Deportes*, 404, 27-38.

Riera, G. (2010). Cooperar per Aprendre/Aprendre a Cooperar (Programa CA/AC). Avaluació d'un programa didàctic per ensenyar a aprendre de manera cooperativa. (Tesi doctoral). Universitat de Vic, Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes. Barcelona.

Slavin, R. (1999). *Aprendizaje cooperativo: teoría, investigación y práctica*. Buenos Aires: Aique.

Smith, B. T; Markley, R. i Goc Kart, G. (1997). The effect of a cooperative learning intervention on the social skill enhancement of a 3rd grade Physical Education class. *Research for Exercise and Sport*, 68 (1), 67-68.

Sol, N. (2007). Si et “xives”...et mato! La cohesió per a combatre l'assetjament escolar. La Garriga: Malhivern.

Velázquez, C. (2010) El aprendizaje cooperativo en Educación Física: Fundamentos y aplicaciones prácticas. Barcelona:INDE

Velázquez, C. (2012) El aprendizaje cooperativo en Educación Física: La formación de grupos y su influencia en los resultados. *Tandem*,39, 75-84.

Velázquez, C., Fraile, A., López, V.M. (2014). El aprendizaje cooperativo en Educación Física. *Movimiento*, 20 (01), 239-259.

Velázquez, C. (2015). Aprendizaje cooperativo en Educación Física: Estado de la cuestión y propuesta de intervención. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, 28, 234-239.

Vilarrasa, A. (2014) La influència del Programa CA/AC: *Cooperar per Aprendre, Aprendre a Cooperar en la millora de la convivència* (Treball de Fi de Màster). Universitat de Vic, Catalunya.

Kuz, A., & Falco, M. (2013). Herramientas sociométricas aplicadas al ambiente áulico. *Congreso Nacional de Ingeniería Informática/Sistemas de Información (CoNallSI)*, ISBN, 2347-2372.

Kagan, S. (1999). Cooperative Learning. San Clemente: Resources for Teachers, Inc.

ANNEX

ÀLEX RODRÍGUEZ ROSELL

Tutor: Ignasi Arumí

Mestre d'Educació Primària

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

(Universitat de Vic- Universitat Central de Catalunya)

Vic, maig de 2019

1-UNITAT DE PROGRAMACIÓ

DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS SESSIÓ 1		MATERIALS RECURSOS	ORGANITZACIÓ SOCIAL	TEMPS	ATENCIÓ DIVERSITAT	ACTIVITATS AVALUACIÓ
ACTIVITATS INICIALS	<p>Què farem?: En aquesta activitat introduïrem tot allò que treballarem durant la unitat didàctica. Parlarem de l'aprenentatge cooperatiu, l'Acrosport, les normes i mesures de seguretat i el desenvolupament de les sessions.</p>		Tot el grup.	15'	Tothom podrà escoltar i participar.	
	<p>Reptes cooperatius: Els alumnes es mouran lliurement per l'espai on hi hauran diferents reptes cooperatius i els hauran de resoldre. Entre tots els membres decidiran a quin repte es vol anar. No podran repetir repte i un cop assolit s'haurà d'avisar al docent per comprovar-ho.</p>	Cordes, matalàs,	Grups de 4.	15'	Els alumnes lesionats realitzaran els reptes que puguin i ajudaran al docent a comprovar si tots els grups assolixen l'objectiu.	
ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT	<p>Som estàtues: Els alumnes es desplacen per parelles en un determinat espai mentre sona la música. Quan el docent l'atura, els alumnes han de realitzar una figura cooperativa entre els dos. No es pot repetir la figura. Les parelles canviaran cada 5 minuts. Realitzaran el mateix però en grups de 4.</p>	Aparell per posar música.	Parelles Grups de 4.	20'	Els alumnes lesionats podran realitzar figures senzilles i realitzar el desplaçament caminant.	

	Representem figures per parelles: Per parelles hauran de representar les figures que podran observar en un paper que entregará el docent. En aquest paper hi hauran entre 10-15 figures per introduir l'Acrosport.	Document amb les figures.	Parelles	15-20'	Realitzar les figures possibles, ja que disposaran de força varietat.	
ACTIVITATS DE SÍNTESI	Fem una teranyina: Ens situarem en rotllana i un alumne començarà amb la bobina de fil a la mà. Haurà de dir: Dono el fil a .... perquè... i un aspecte positiu de la persona. El següent alumne agafarà el fil i realitzarà el mateix amb un altre alumne. Cal dir que cada alumne ha de seguir amb el fil aguantat i només donar la bobina per tal de crear la teranyina. Es realitzarà aquesta dinàmica fins que tothom rep una qualitat positiva per part d'un company.	Bola de fil.	Tot el grup.	15'	Tothom podrà participar.	
REFLEXIONS						

DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS SESSIÓ 2		MATERIALS RECURSOS	ORGANITZACIÓ SOCIAL	TEMPS	ATENCIÓ DIVERSITAT	ACTIVITATS AVALUACIÓ
ACTIVITATS INICIALS	La cadena: Un jugador comença per atrapar a un altre, quan ho aconsegueix s'uneixen els dos jugadors. Es realitzarà aquesta dinàmica fins que tothom és atrapat i es forma una cadena entre tots els alumnes de la classe. Es pot delimitar l'espai si és necessari.	Cons per marcar l'espai si és necessari.	Comença un alumne de manera individual fins a ajuntar tot el grup-classe en una cadena.	15'	Els alumnes lesionats podran realitzar l'activitat caminant.	
	La pilota i la corda: Per parelles agafaran una corda i cada alumne l'haurà d'agafar per un dels extrems. Llavors, hauran d'avançar lliurement per l'espai agafats a la corda i amb l'altra mà botant la pilota. Els companys s'hauran de posar d'acord i decidir cap on anar, ja que cap dels dos no pot deixar-se anar de la corda. El docent marcarà un circuit si és necessari.	Cordes i pilotes.	Parelles.	15'	Els alumnes podran realitzar la conducció amb els peus o realitzant bots.	
ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT	Corona reial: En grups de 4 alumnes es col·locaran un cercle al cap i s'hauran de desplaçar sense que caigui.	Cercles	Grups de 4	15'	Tothom podrà realitzar l'activitat.	
	Fem l'abecedari: En grups de quatre alumnes, hauran de representar totes les lletres de l'abecedari. Cada lletra la realitzaran tres dels quatre alumnes. El quart realitzarà una fotografia a la resta dels membres del grup.	Document amb figures.	Grups de 4.	25'	Tothom podrà participar.	

ACTIVITATS DE SÍNTESI	Representem les nostres figures: Un de la parella s'estirarà a terra i es col·locarà amb la posició que ell vulgui. El company haurà de resseguir el seu cos amb una corda. Un cop estigui tot marcat s'aixecarà amb compte i podrà veure la seva forma a terra. Després canviaran de rols.	Cordes	Parelles.	15'	Tothom podrà realitzar l'activitat.	
REFLEXIONS						

DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS SESSIÓ 3		MATERIALS RECURSOS	ORGANITZACIÓ SOCIAL	TEMPS	ATENCIÓ DIVERSITAT	ACTIVITATS AVALUACIÓ
ACTIVITATS INICIALS	Joc dels cercles: Inicialment hi haurà un cercle per alumne i la música començarà a sonar. Els alumnes s'hauran de moure per l'espai i quan la música s'aturi hauran d'entrar ràpidament dins d'un cercle. Cada cop que s'aturi la música hi haurà un cercle menys. Per tant, en alguns cercles hi haurà més d'un alumne. Així successivament fins que tots els nens i nenes acabin dins d'un mateix cercle.	Cercles	Individual/Grups	15'	Els alumnes lesionats realitzaran el moviment caminant sense córrer.	
	Transportem la pilota: Per parelles hauran de transportar una pilota amb les diferents parts del cos sense que caigui. Per augmentar la dificultat utilitzarem diferents pilotes i diferents parts del cos.	Diferents pilotes i globus si són necessaris.	Parelles	15'	Tots els alumnes podran realitzar l'activitat. Utilitzant la part del cos adequada per desplaçar la pilota.	

ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT	Preparació i explicació de la coreografia: En grups de quatre alumnes hauran de preparar una petita representació plena de figures d'Acrosport. Per fer-ho el docent els proporcionarà unes pautes per guiar als alumnes.	Fitxa guia.	Grups de quatre	45' Variables	Els alumnes lesionats obtindran els rols més senzills dins les figures.	
ACTIVITATS DE SÍNTESI	Ens fem massatges: Per parelles els alumnes s'hauran de fer un massatge per tornar a la calma i afavorir la relació entre ells. Primer ho farà un de la parella i després canviaran els rols.	Pilotes de tennis.	Parelles	10'	Tothom pot fer-ho.	
REFLEXIONS						

DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS SESSIÓ 4		MATERIALS RECURSOS	ORGANITZACIÓ SOCIAL	TEMPS	ATENCIÓ DIVERSITAT	ACTIVITATS AVALUACIÓ
ACTIVITATS INICIALS	Arc de triomf: Els alumnes es col·locaran en fila índia i l'últim tindrà una pilota a les mans. Aquest haurà de passar la pilota al company de davant i situar-se davant de la fila. Es realitzarà això successivament fins que tot el grup arribi a un lloc determinat. Variants: S'utilitzaran diferents pilotes i les passades es realitzaran de diferents maneres.	Diferents pilotes.	Grups de 6.	15'	Els alumnes lesionats desplaçaran la pilota utilitzant la part del cos a convenir.	
	Creem Paraules: En grups de 6 els alumnes disposaran d'un document on trobaran algunes paraules que les hauran de representar a terra utilitzant els seus propis cossos. Finalment, tindran alguna paraula que l'hauran de representar tot el grup classe junt.	Document amb les paraules.	Grups de .	15'	Tothom podrà participar en l'activitat, si algun alumne no es pot moure, serà l'encarregat de llegir la paraula.	

ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT	<p>Representem i comentem la coreografia. Els diferents grups realitzaran la seva representació davant dels seus companys. Mentre un grup actua un altre realitzarà la coavaluació.</p> <p>Un cop tots els grups hagin actuat comentarem totes les coreografies destacant les fortaleses i els punts de millora.</p>	Material que necessiti cada grup.	Grups de 4	35'	Tothom podrà fer l'activitat.	
ACTIVITATS DE SÍNTESI	<p>Joc lliure: Els alumnes disposaran d'una estona per jugar a un joc lliure. En aquest joc tothom hi haurà de participar i ningú podrà guanyar ni perdre.</p>	Material que demanin els alumnes.	Tot el grup.	15'	Tothom participa durant el joc.	
REFLEXIONS						

DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS SESSIÓ 5		MATERIALS RECURSOS	ORGANITZACIÓ SOCIAL	TEMPS	ATENCIÓ DIVERSITAT	ACTIVITATS AVALUACIÓ
ACTIVITATS INICIALS	Fem paquets: Els alumnes es desplaçaran lliurement per l'espai i de sobte el mestre dirà : Paquets de ... (2,3,4,5,6..) Sempre evitant que cap alumne quedi sol. Els nens i nenes es desplaçaran de manera diferent durant el joc.	Cons per delimitar l'espai.	Variada.	15'	Els alumnes lesionats es desplaçaran de la manera més adequada per a ells.	
	Desplaçaments amb parelles: Els alumnes s'organitzaran per parelles i es lligaran els dos peus interiors. S'hauran de desplaçar de manera coordinada fins a l'objectiu marcat.	Cordes	Parelles.	15'	Els alumnes lesionats adaptaran la seva velocitat.	
ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT	Cursa d'orientació cooperativa Els alumnes estan organitzats en grups de quatre alumnes i han de trobar fins a 6 fites que estan amagades en diferents espais. Aquestes fites són uns retalls de paper que hauran d'agafar i guardar-los, ja que quan els tinguin tots serviran per ajuntar i muntar un puzle. Per poder anar a buscar una fita, els alumnes han de superar un repte cooperatiu que jo proposaré i un cop superat podran anar a buscar-la. Un cop trobat hauran de superar un altre repte per anar a la següent i així successivament fins a reunir-les totes. Cada grup disposa d'un passaport on jo faré una signatura cada cop que superin un repte, quan estiguin tots els	Mapa, passaport, reptes i fites.	Grups de 4	35'	Tothom podrà fer l'activitat.	

	reptes signats i tinguin reunides totes les peses del puzle, l'hauran de muntar. Per localitzar les fites els grups disposen d'un mapa del pati de l'escola amb els punts marcats i amb un ordre a seguir.					
ACTIVITATS DE SÍNTESI	Observem els puzles i tanquem la sessió.	Res.	Tot el grup junt.	15'	Tothom podrà participar.	
REFLEXIONS						

DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS SESSIÓ 6		MATERIALS RECURSOS	ORGANITZACIÓ SOCIAL	TEMP S	ATENCIÓ DIVERSITAT	ACTIVITAT S AVALUACI Ó
ACTIVITATS INICIALS	La cadena: Començarà un alumne atrapant a un dels seus companys. Quan ho faci s'ajuntarà a la cadena, així successivament fins que tot el grup formi part de la cadena. Quan la cadena sigui llarga els nens i nenes hauran de coordinar-se entre ells per tal de no trencar-la.	Cons per marcar l'espai.	Variable	15'	Els alumnes lesionats s'hauran de desplaçar al seu ritme i els seus companys s'hauran d'adaptar,	
	Fem abraçades: Un jugador començarà a parar i haurà d'atrapar a la resta. Els nens i nenes que s'escapen es podran salvar abraçant-se a un dels seus companys. Un cop ho fan no es podran moure ni desenganxar fins que un tercer alumne els abraçi a tots dos. Si l'alumne que atrapa toca algun s'intercanviaran els rols.	Pitrall	Tot el grup.	15'	Els alumnes que estan lesionats tindran el rol de salvar als altres.	
ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT	Figures tot el grup junt: Tots els membres de la classe hauran de realitzar figures proporcionades pel mestre i realitzar-ne d'inventades. Tothom haurà de participar i formar part de la figura.	Material convenient pels alumnes.	Tot el grup.	30'	Tothom participarà en la figura.	

ACTIVITATS DE SÍNTESI	Desfem els nusos: Entre tots faran una rotllana i s'emolicaran entre ells. Després hauran de ser capaços de desfer els nusos que han fet i tornar a la rotllana inicial.	Res.	Tot el grup.	15'	Tothom estarà dins la rotllana	
	Tanquem la UD: Parlem de tots els aspectes treballats i ens acomiadem.	Res.	Tot el grup.	15'	Tothom donarà la seva opinió.	
REFLEXIONS						

2-PREGUNTES QÜESTIONARI CESC (CONDUCTA I EXPERIÈNCIA SOCIAL A CLASSE)

1. **M'agrada:** Amb quins dels nens i nenes de la teva classe t'agrada més anar?
2. **No m'agrada:** Ara, escriu el nom dels tres nens i nenes de la classe amb qui t'agradi menys anar. Potser que la majoria dels teus companys t'agradin, però potser amb algun t'agradi anar menys que amb els altres.
3. **Ajuda els altres:** Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que ajuden els altres a fer amics, que el van a buscar quan està sol, que fan coses bones per als altres i apunta'ls en el full.
4. **No deixa participar:** Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que quan s'enfaden amb un nen li diuen: *No jugues!* i el fan fora del joc, o li diuen als altres que no juguin amb ell. Apunta'ls en el full.
5. **A qui no deixen participar?:** Busca el nom dels tres nens i nenes de la classe que sovint estan sols, que no els hi fan cas o que els altres no els deixen jugar i els diuen: *Tu no jugues!*, ni els conviden perquè als seus amics no els agrada que vagin amb ells. Apunta'ls en el full.

3-FULL DE RESPOSTES DEL QÜESTIONARI

Nom: _____

Nen

Nena

Data: _____

Classe: _____ Nom del tutor/a: _____

Centre _____ Població: _____

1- M'agrada	1-	2-	3-
2- No m'agrada	1-	2-	3-
3- Ajuda als altres	1-	2-	3-
4- No deixa participar	1-	2-	3-
5- A qui no deixen participar?	1-	2-	3-